

Lokalhistorisk arkiv &
Lokalhistorisk forening i Sakskøbing

Årsskrift 1998

6. årgang

**Lokalhistorisk arkiv &
Lokalhistorisk forening i Sakskøbing**

Årsskrift 1998

6. årgang

Lokalhistorisk arkiv &
Lokalhistorisk forening i Sakskøbing 1998

Redaktion : Holger Karlsen

Tryk : Amtscentralen

Omslag : Wichmanns gård tegnet af P. Holm 1918

FORORD

Vi skriver nu 1998 og sjette årgang af årsskriftet er på gaden.

En række personer med godt kendskab til egnens historie er atter på banen med beskrivelse af interessante personer og steder fra Saksøbing og omegn.

Nogle af beskrivelserne rækker mere end 100 år tilbage i tiden, og det har selvfølgelig betydet, at arkivets lokalhistorikere har været med i den grundige og til tider langvarige research, som er en forudsætning for et godt og ærligt resultat.

Det gælder ikke mindst artiklen *om store brande i Saksøbing gennem tiderne*, som Hans Bech har forfattet på baggrund af Johan Jørgensens forskning om emnet. I artiklen indgår udviklingen af brandbekæmpelse gennem tiderne, og netop dette emne fortsættes ved en senere lejlighed.

Sidste år bragte vi Agner Tejlmands erindringer om hans barndom, og denne gang handler det om hans tid som ung i 1930-erne.

Afsnittet har fået titlen: *Min tid som herregårdskar og landevejsbums* og giver et utilsløret billede af de barske forhold, der herskede på datidens herregårde.

Og så fylder Saksøbing bibliotek 75 år - eller rettere sagt, den harmoniske og stilrene biblioteksbygning i Rådhusgade 6.

Finn Egelund har beskrevet den udvikling, der er sket fra en beskedent bogsamling til et fuldt moderne bibliotek - en udvikling, der på trods af de gamle bygningsmæssige rammer har fulgt med tiden.

Hans Bech har skrevet om københavneren, der tog til provinsen og blev stadsingeniør og motordsagkyndig, K.O.Thygesen. Han huskes for at være fleksibel i sit daglige arbejde og bandlyse bureaukrati.

Men hans store interesse var lokalhistorie, og hans meget værdifulde arbejde er samlet i bogen *"Saxkjøbing gennem Tiderne"*.

Preben Poulsens erindringer fortæller om en dag på hotellet engang i trediveerne - den gang, der var ugentlige grisemarkeder og lidkøbet skulle drikkes på hotellet.

Johan Jørgensen har skrevet om gæstgiveriet "Dannebrog" i Kirkestræde - et blandt byens utallige beværtninger. Og så er der billeder af værtsparrat fra 1912.

Redaktionen har været i Våbensted og talt med smed Vedel, der blev den sidste i rækken af smede i den over 100 år gamle landsbysmedje.

Og når vi nu alligevel er i Våbensted, så er det i år Våbensted kirke, der i rækken af kirkeartikler beskrives og illustreres i Poul Rasmussens kunstneriske streg.

Campingpladsens betydning som byens turistmagnet har også fundet spalteplass i årsskriftet, og det er Hans Bech, der har fundet de historiske facts frem i den snart 40-årige gamle sag.

Og så kan der læses om et gammelt brev fra 1941, der var gemt og glemt, men som pludselig dukkede op på arkivet.

GOD FORNØJELSE !

Holger Karlsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord.....	side 3
Indholdsfortegnelse.....	side 4
Gæstgiveriet "Dannebrog", Kirkestræde 1.....	side 5
En dag på hotellet - en gang i trediverne.....	side 8
K. O. Thygesen, stads-og havneingeniør i Saksøbing købstad samt justitsministeriets motorsagkyndig i Saksøbing politikreds....	side 12
Ilden er en god tjener, men en streng herre - om store brande og brandbekæmpelse i Saksøbing gennem tiderne.....	side 19
Et gammelt brev dukker frem i dagens lys.....	side 25
Sådan fik Saksøbing en campingplads.....	side 27
Saksøbing bibliotek - 75 år.....	side 31
Min tid som herregårdskarl og landevejsbums.....	side 36
Våbensted kirke.....	side 41
Smeden i Våbensted.....	side 44
Nyt fra museet "Saxtorp".....	side 47
"Saksøbing under paraplypigen" - på internettet.....	side 51
Årsberetning fra Lokalhistorisk arkiv.....	side 56
Årsberetning fra Lokalhistorisk forening.....	side 58

Gæstgiveriet "Dannebrog"

Kirkestræde 1

Gæstgiveriet "Dannebrog" ca. 1913.
Værtinde Ane Krestine står i døren og snakker med jomfru Nielsen.

1823 køber skomager Jens Løye ejendommen med tilliggende grund og have, samt en i byens mark beliggende jordlod matr. 59 Lindevej.

Dette areal køber kommunen, hvornår vides ikke, men engang i 1930 udlægges det til kolonihaver. Haveforeningen får ved den lejlighed navnet "Kolonihaveforeningen Dannebrog".

Jens Løye får borgerskab som skomager i 1821, og i 1847 får han borgerskab som værtshusholder.

Om Jens Løye har haft gæstgiveri fra begyndelsen vides ikke.

I året 1859 låner Jens Løye 1.300 Rd. rede sølv. Det er sandsynligt, at han ombygger ved den lejlighed.

Han døde 1863, og hans enke Ida Vinkelmann overtager værtshuset, men hun dør kort efter (1864).

En datter Abelmine og hendes mand Johan Hermann Reinch, der er murer, overtager gæstgiveriet.

Efter mandens død driver Abeline selv gæstgiveriet til 1890, hvorefter hun udlejer det til gæstgiver Hans Madsen. Det er Hans Madsen, der senere driver værtshuset "Det kolde Ben" i Vestergade.

I 1892 sælger Abeline ejendommen til væver og uldspinder Hans Pedersen. Han var født i Saksøbing, men havde i en år-række arbejdet for Thøgersens fabrikker i Dragør.

Da Hans Pedersen købte ejendommen, var der foruden gæstgiveriet en lille butik med lejlighed.

I Kirkestræde var der på den tid 2 andre værtshuse, nemlig "Børsen" Kirkestræde 3 og "Reimers Beværtning" på den anden side af gaden.

Disse værtshuse blev lukket omkring 1900, men samme år åbnede Jørgen Larsen et ny restauration i naboejendommen.

I Hans Petersens tid var det et godt og velbesøgt gæstgiveri med en god skænkestue og 5 gæsteværelser med 2 eller 3 senge. Derudover var der 2 værelser, som var forbeholdt uldkræmmere, der ofte blev i længere tid.

Axel, Emm, Ane Krestine og Hans Pedersen ca. 1912.
Foto venligst udlånt af Edith Petersen.

Normalt var der aldrig mangel på værelser, men på markedsdagene var alt optaget. Det var gode dage for værtshusene.

I de tider kom der også mange omrejsende teaterselskaber til byen, og de havde ofte mange forestillinger og blev i længere tid. Så ved sådanne lejligheder var alle værelser i brug på det centralt beliggende gæstgiveri.

Gæstgiveriet havde 2 rejsetalde samt keglebane og en stor have.

Det var her, som på de fleste andre af byens værtshuse, konen og børnene, som stod for den daglige drift ihvertfald i dagtimerne.

Hans Pedersen havde vognmandsforretning, hovedsagelig med dragerkørsel fra havnen og banen.

I Vestergade 38 lå der også et værtshus "Cykelhvil", hvor værten også var vognmandsdrager ligesom Hans Pedersen.

Nok var de konkurrenter, men også gode venner, og de mødtes dagligt på hinandens værtshuse og fik sig en øl.

Når de var på "Cykelhvil", holdt Cecilie øje med om Hans Pedersen betalte. Jo, det gjorde han, og hendes mand puttede pengene i vestelommen, og når de to spasmagere så købte øl på "Dannebrog", betalte Lars Rasmussen med de samme penge.

Hvor længe det gik vides ikke, men da konerne fandt ud af det, var det slut med gratis øl.

"Dannebrog" lukkede 1. april 1925.

- skrevet af Johan Jørgensen.

En dag på hotellet - en gang i trediveerne.

- af Preben Poulsen

Denne morgen var Laurits som sædvanlig en af de første, der fik øjne på hotellet. Laurits havde den beskedne titel af hotelkarl, og beskeden var han, mere end han havde grund til. Han var kendt og elsket af alle danske handelsrejsende, der var en fast gruppe, der næsten alle kendte hinanden og rejste sammen i togene og hyggede sig sammen på hotelværelserne om aftenen.

Når de kom til Saksøbing station, blev de modtaget på perronen af Laurits og hans trækvogn.

Han tog imod deres ofte tunge kufferter med vareprøver og kørte dem ud til forretningerne og hentede dem igen senere på dagen.

På hotellet gik værten "Fanden brøle mig" (han hed nu Nielsen) rundt i restauranten og hilste jovialt på gæsterne, der havde overnattet.

Og hvorfor så "Fanden brøle mig"?

Jo, når en mand indflettede disse bevingede ord i næsten alt, hvad han sagde, så er det vel ikke underligt, at han blev opkaldt derefter - i al fald når han var uden for hørevidde.

Forøvrigt var man særligt tidlig oppe denne dag, fordi der var grisemarked på Torvet med grisehandlere, der kom langvejs fra. Mangen handel blev afsluttet, og lidkøb blev drukket på hotellet og de andre restaurationer omkring torvet.

Hotel Saksøbing

Torvedag i Sakskøbing i 1930-erne.

Det var lune folk disse grisehandlere og kloge nok, selv om det måske ikke kunne ses på dem.

En tilrejsende københavner, der i intelligens mente sig højt hævet over disse provinsianere, kom i snak med en lun jyde, der beklagede sig over, at han måtte returnere til Jylland med en so, som han ikke havde fået afsat, og nu ville han gerne sælge den til favørpris.

Københavneren følte sig i besiddelse af et vældigt handelstalant, og fik da også prisen pranget og pruttet ned til en halvtredser.

I sikker forvisning om, at han sagtens kunne få dette beløb mangedoblet, købte københavneren soen ubeset, da grisehandleren forsikrede ham om, at den var sund og rask. Det var den også - men det var en pindso.

Hen under middag blev handelsmændenes pladser overtaget af hotellets pensionærer, der med rabat indtog deres måltider på hotellet.

Men hjørnebordet ind mod mågesalen blev indtaget af 2 stovte gårdmænd fra Tårs, Hans Jørgen Andersen og Jørgen Holm. De bestilte også middag og var forresten også tørstige.

I eftermiddagstimerne udskiftedes klientellet flere gange, så der skete noget hele tiden.

En af byens tømrermestre, Konrad Topp, kom ind med et selskab og slog sig ned ved et bord og henvendte sig til tjeneren med ordene: "Vi skier over hele bordet". Tjeneren forstod udmærket denne dialekt og kom straks med en bakke glas og en flaske whisky. Dette selskab forsvandt snart efter, men Hans Jørgen og Jørgen sad stadig ved hjørnebordet.

Pludselig myldrede det ind med teaterfolk. Landmandsforeningen havde indbudt til teaterforestilling om aftenen. Det var teaterdirektør Aksel Illums trup, der havde invaderet byen.

Hele selskabet skulle have kaffe, inden de forsvandt ud i byens gader, hvor vi indfødte måbende betragtede de unge skuespilleres skabagtigheder.

Hans Jørgen og Jørgen sad stadig ved hjørnebordet.

Klokken blev 19,30, og hotellet summede af liv. Forestillingen skulle begynde kl. 20, og folk myldrede gennem indgangsdøren, fyldte garderoben med tøj og stod i kø ved billetsalget.

Formanden, proprietær (glem ikke titlen) Gundorf gik majestætisk rundt i sin ulastelige smoking og så efter, om hans menige bestyrelsesmedlemmerordnede billetsalget tilfredsstillende.

Han hilste hjerteligt på godsejere og proprietærer og nikker nådigt til de almindelige gårdmænd, dog fik de af dem, der havde tiltrækkende koner, et smil oveni.

Klokken blev efterhånden 20, og formanden bød velkommen. Det gamle mølædte fortæppe gik op, og forestillingen begyndte.

Ude i restaurationen var der forholdsvis stille og roligt. Enkelte pensionærer sad tilbage efter middagen og nød kaffen eller måske en enkelt øl.

Og så var der naturligvis vores venner, Hans Jørgen Andersen og Jørgen Holm, der med mellemrum måtte en tur på toiletet, men det blev lidt mere besværligt for hver gang.

Jørgen Holm havde dog den fordel, at han gik med stok, og det hjalp naturligvis på balancen.

I mellemakten kom et par gårdmænd ud og sludrede lidt med de 2 gårdmænd fra Tårs. (De havde haft held til at slippe væk fra deres koner). Pausen var kun på et kvarter, men nok til en enkelt øl.

Efter endnu et par genstande hørte vores venner vældige klapsalver fra salen, forestillingen var forbi, og der blev trængsel i restaurationen.

Man rykkede sammen for at få kaffe, og Hans Jørgen Andersen og Jørgen Holm måtte dele hjørnebordet med flere kolleger og deres koner.

Der var feststemning, man lo og snakkede og diskuterede aftenens forestilling og kiloprisen på slagtegrise.

Pludselig overdøvedes alt af et frygteligt kvindeskrig. Hvad var der dog sket?

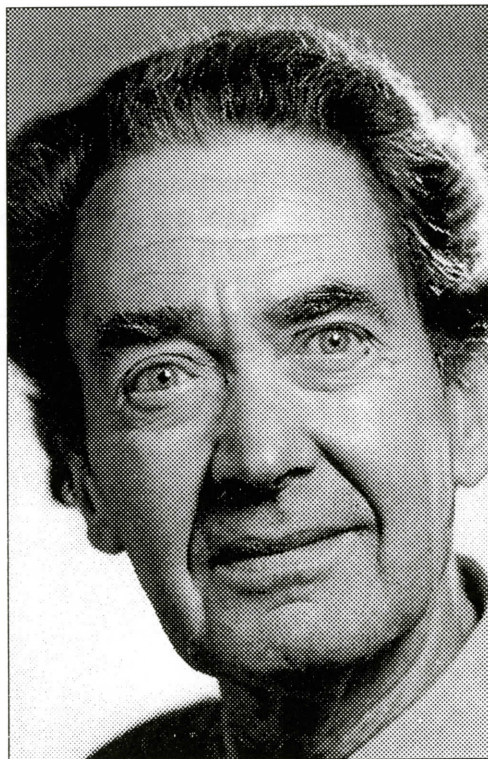
Såmænd bare det, at Jørgens Holms blære havde været tæt på at sprænges, og da det var umuligt for ham at komme ud fra sin plads i det inderste hjørne, så øjnede han muligheden for at komme af med lidt vand ved at lade det ganske langsomt sive langs spadsererstokken og ned i det tykke gulvtæppe.

Men uheldigvis kom han til at løfte på stokken, så den kom til at pege direkte ned i skoene på damen på pladsen overfor. Stakkels Jørgen Holm fik mange uskæld af den uheldige dame og hendes mand, der kort efter forlod hotellet.

Derefter blev stemningen endnu lystigere, takket være det lille uheld, og jeg tror såmænd, at hotellets omsætning blev væsentlig større af samme grund.

Det blev temmelig sent, men efterhånden tømtes lokalerne, og endnu en dag i hotellets historie var slut.

Intet sted står der skrevet noget om, hvordan og hvornår vores 2 venner fra Tårs kom hjem, men der hersker ingen tvivl om, at de mange gange siden atter har indtaget deres plads ved hjørnebordet på Hotel Saxkjøbing under de berømmelige torvedage

K. O. Thygesen

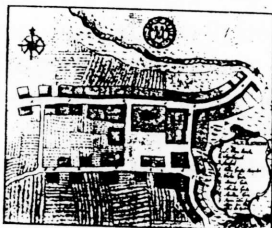
STADS- OG HAVNEINGENIØR i Sakskøbing købstad
samt JUSTITSMINISTERIETS MOTORSAGKYNDIG
i Sakskøbing politikreds
tillige engageret lokalhistoriker og aktiv borger i byen.

Når årsskriftudvalget i år har valgt at skrive om stadsingeniør K.O.Thygesen, er årsagen, at vi såvel på arkivet som i lokalhistorisk forening er klar over, at K.O. Thygesens interesse for at samle historiske oplysninger er en væsentlig årsag til, at der i dag findes så meget velbevaret materiale om Sakskøbings fortid.

Især hans hæfte "SAKSKØBING GENNEM TIDERNE", der beskriver lokalhistorie fra stenalder til vor tid, er af stor værdi for kommende slægter, hertil hans store samling af fotos.

løvrigt har K.O.Thygesen både som embedsmand og som privatperson haft indflydelse på udviklingen i lokalområdet.

Sakskøbings

historie.

I sit lokalhistoriske arbejde kunne K.O. Thygesen gøre brug af andre lokale borgers indsats - her kan nævnes kantor Jensen og kredslæge L. C. Stage, men også andre bidrog.

I en samtale i forbindelse med sit 25-års jubilæum fortalte K.O. Thygesen, at han blev lokalhistoriker af nødvendighed, da han i forbindelse med byplanarbejde skulle skrive om købstadens opståen.

Og emnet greb ham, så det blev en af hans store interesser.

Det startede i København.

Kjeld Otto Thygesen blev født i København i 1902.

Hans fader var rodemester i Københavns magistrats 5. rode - en stilling som vel kan oversættes til skatteinspektør i nutidssprog. Moderen var svenskfødt.

Familien boede Sortedams Dosseringen nr.75, hvilket fortæller, at de hørte til blandt det bedre borgerskab på den tid.

I 1919 fil Keld Otto Thygesen realeksamen og begyndte på ingeniørstudiet på Polyteknisk læreanstalt.

Han bestod 1. del i 1923 og 2. del i 1927, og han var nu civilingeniør med elektroteknik som speciale.

Derefter skulle militærtjenesten overstås, og han blev indkaldt til artilleriet i Ringsted. Her blev han sendt på kornetskole, hvor han lærte mange ting, der senere kom ham til gode.

Efter militærtjenesten - i slutningen af 1928 - var han ansat et år i firmaet Jacob Holm og sønner, hvorefter han blev færdselsbetjent under justitsministeriet.

I et par år kørte han færdselspatrolje rundt i hele landet og lærte alle købstæder og politikredse at kende.

Interessen for dette job førte til, at han i 1930 blev ansat som justitsministeriets motorsagkyndig i Hurup i Thy.

K.O.Thygesen som kornet.

Danmark og Saksøbing i 1930-erne.

I de år, hvor K.O.Thygesen startede sin erhvervsmæssige karriere, var der landbrugskrise og stor arbejdsløshed i landet, men det var samtidig en periode, hvor store tekniske fremskridt fandt sted.

Statsminister Stauning dannede regering, og en række nye love var med til at forandre livet i Danmark.

Arbejdsløsheden og ønsker om bedre trafikforhold gav stødet til store brobyggerier - eksempelvis Lillebæltsbroen, Guldborgsundbroen og Storstrømsbroen.

I 1933 kom den store socialreform, i 1937 en ny folkeskolelov og i 1938 en sygehuslov. Derudover blev der lovgivet om byplanlægning og en række andre reformer.

Lokalt betød det også nye aktiviteter, selv om byens beskedne størrelse satte grænser for udviklingen.

Men da der ikke fandtes en stadsingeniør, og man følte savnet af en sådan, og da man i politikredsen heller ikke havde en motorsagkyndig, så fandt man på den lidt usædvanlige løsning at kombinere de 2 stillinger.

I Hurup havde K.O.Thygesen været i godt 4 år, og Saksøbing var en ny spændende udfordring, og Kjeld Otto Thygesen fik stillingen og tiltrådte den 2. januar 1936.

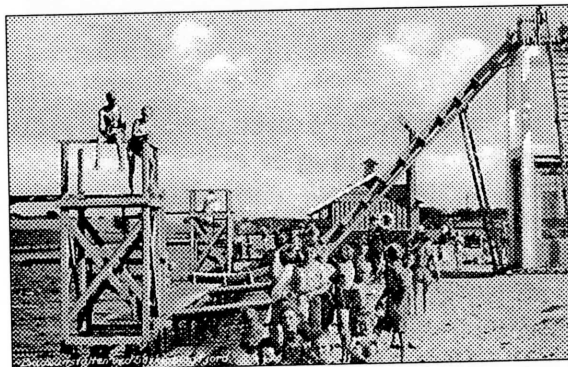
De første år i Saksøbing

For en ny stadsingeniør var der meget at tage fat på. I dag er en teknisk forvaltning en stor organisation med kontor på rådhuset, ingeniører, arkitekter og kontorpersonale.

K.O.Thygesen var "alene i verden" - kontor havde han i sin private bolig lige indtil 1958, men arbejdet med at give byggetilladelser, bistå ved aftaler om vedligeholdelse af veje, kloaker o.l. skulle gøres - det hørte med til det daglige job.

Havnen var dengang en meget velbesøgt havn, og her var K.O.Thygesen også med i hverdagens arbejde.

Mere spændende var arbejdet med nye anlæg. Det første var nok badeanstalten ved Maltrup Vænge.

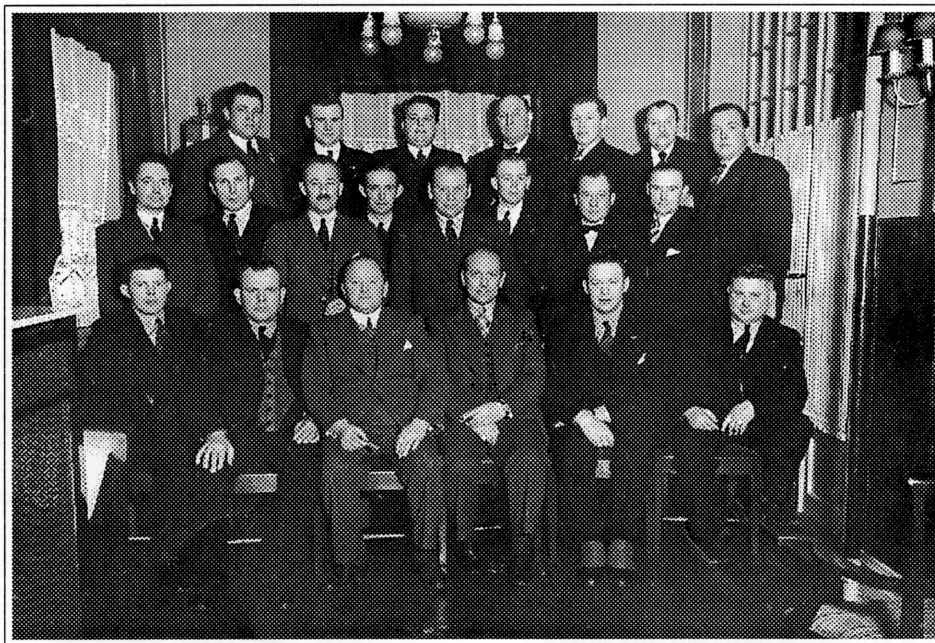
Badeanstalten ved Saksøbing fjord

Under arbejdsløshedsperioden blev der foretaget inddæmningsarbejde på arealerne mellem Maltrupskoven og Anstalten (i dag Saxenhøj), og stien langs fjorden blev etableret, så der var fin adgang til badeanstalten, som blev et fristed for byens ungdom i badesæsonen.

Da fjorden efterhånden blev forurenet og miljøbevidstheden samtidig steg hos borgerne, blev badeanstalten nedlagt i 1963, hvilket igen gav stødet til, at man i stedet for begyndte at arbejde med planerne om en svømmehal.

KØRELÆRERFORENINGEN FOR LOLLAND-FALSTER

GENERALFORSAMLINGEN I MARIBO DEN 29. JANUAR 1937

*Chr. Larsen, H. Frederiksen, O. Johanson, F. Petersen, C. Johansen, H. L. Lorentzen,
Nr. Alslev, Saksbøbing, Maribo, Saksbøbing, Flaarup, Nakskov.*

*K. O. Thygesen, A. Schwartz, M. Petersen, P. Rasmussen, S. Skjoldby, A. Houman, H. L. Jørgensen, C. Mogensen, A. Hemmingsen,
Saksbøbing, Saksbøbing, Nykøbing F., Nykøbing F., Kettinge, Kettinge, Nakskov, Nakskov, Nr. Alslev.*

*A. Andersen, K. Frederiksen, R. Olsen, H. Jørgensen, S. Hansen, H. V. Christiansen,
Taars, Nykøbing F., København, København, Horbelev, Maribo.*

Ved siden af de mange andre job var der køreprøver med nye bilister og motorcyklister og syn af biler ved politikredsens automobilforhandlere - en opgave, der krævede en vis strenghed og meget retfærdighedssans. Man kunne let blive udsat for kritik i den tjans.

Folk, der husker den tid, husker også, at K.O.Thygesen var kendt for at være meget fleksibel. Og hvis der var meget at lave, så blev han ved, til alt var klaret. Bureaukrati var bandlyst.

Og hans venlige optræden og smilende facon klarede også en "dumper".

Byplanlov og starten på det lokalhistoriske arbejde.

Byplanloven af 1938 bestemte, at alle købstæder og stationsbyer over en vis størrelse skulle udarbejde en byplan, og her skulle lidt af byens historie indgå, hvilket fik K.O.Thygesen til at kigge på de eksisterende historiske oplysninger.

Men så kom 2. verdenskrig, og meget af arbejdet med bilinspektion og køreprøver stoppede på grund af opklodsning af privatbiler, ligesom nybyggeri og større vedligeholdelsesarbejder gik i stå på grund af materiale-mangel.

Det kom til at betyde, at K.O.Thygesen fik mere tid, og det, der var en nødvendighed for at lave en byplan, blev til en interesse.

K.O.Thygesen fik overtalt borgmester Kirkegaard til at bevilge et beløb til løn til en medarbejder på landsarkivet, der skulle samle alle oplysninger om Saksøbing.

Selv skrev han disse oplysninger ned i kronologisk orden, og disse bøger findes i dag på biblioteket og arkivet.

Avisomtale af denne indsats gav stødet til, at tidligere Saksøbing-borgere kontaktede ham og gav flere oplysninger.

Luftværnsleder og CF leder.

Krigens barske vilkår gav også anledning til bestemmelser om etablering af et luftværn. K.O.Thygesen fik til opgave, at skulle organisere og opbygge luftværnet, og her kom hans tid fra kornetskolen ham til nytte, ligesom hans kendskab til lokale håndværksmestre og politimyndigheden var værdifuld.

Han blev selv luftværnsleder og senere CF leder - et job han bevarede indtil 1950, da han blev afløst af Svend Erik Peerson.

K.O.Thygesen som aktiv borger i byen.

Den udadvendthed og venlige facon, der prægede K.O.Thygesen, førte sammen med hans lokalhistoriske interesser til, at han blev optaget af mange gøremål, der ikke havde umiddelbar forbindelse med hans job.

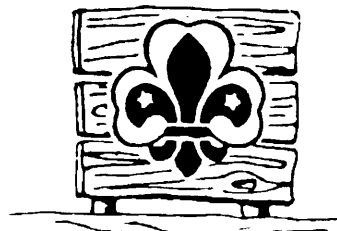
Han var meget interesseret i turisme og rejste selv meget. Det førte til, at han blev valgt som formand for turistforeningen - en post, han holdt lige til sin død.

Han var med i forsøg på at stifte en bevaringsforening.

Man kunne ønske, at det var lykkedes den gang, men først i 1997 er en sådan kommet igang, så der er sket mange skader på det gamle købstadsmiljø i den mellem-liggende tid.

Efter krigen blev han valgt som formand for FN-foreningen og viste dermed sin interesse for det internationale.

Og da der blev interesse for at starte et Sct. Georgsgilde, var det naturligt, at han i 1945/46 gik med i dette arbejde sammen med kendte personer som advokat Bille-scou, godsforvalter Nissen, inspektør A.E. Larsen og flere andre.

Sct. Georgildets logo

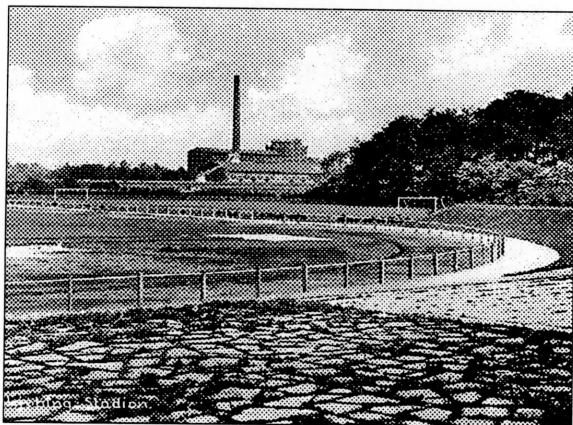
Og så gik samfundet igang igen.

Ovenpå en kommunalt stille periode og den billøse tid gik samfundet så småt igang igen.

Tyskerne havde planer om at bygge en motorvej tværs over Lolland, og det medførte, at der under krigen var foretaget store jordarbejder på strækningen fra Rødby til Saksøbing.

Gravning af grus havde skabt nye søer, og den sportsinteresserede borgmester Peder Kirkegård fik vedtaget et nyt stadionanlæg, som skulle opføres på arealerne ved Holmeskoven, som var overtaget fra Krenkerup.

Her var det K.O.Thygesen, der kom ind i billedet som planlægger for det område, der senere udviklede sig til et smukt fritids- og idrætsområde.

Boligbyggeriet kom igang med statslåns-financierede huse, og bygningsvedtægten skulle revideres.

Her var det igen K.O. Thygesen, der viste sig meget fleksibel.

Ikke alle bygningsinspektører ville i dag have været så flinke, men sagerne blev ekspederet, og husene blev bygget.

Håndværksmestrene var tilfredse og svigtede sjældent den tillid til håndværksmæssig korrekthed, han forventede, og som han med sin baggrund som elektroingeniør kun vanskeligt kunne kontrollere tilbunds.

I de seneste år blev presset på de 2 halvtidsstillinger med 2 forskellige arbejdsgivere stadig større og større, især den stærkt stigende bilisme krævede mere og mere, og samtidig var den kommunale organisation blevet mere strømliniet, og kravene til sagsbehandling steg.

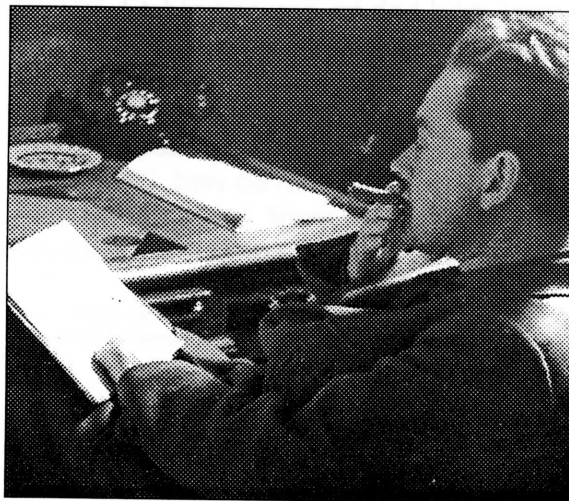
På trods heraf viste K.O.Thygesen stadig vilje til at bidrage med nye tanker, hvilket ikke mindst gjorde sig gældende i forbindelse med planerne om en ny omfartsvej, der dog først blev til virkelighed i 1995.

Privatmanden.

K.O.Thygesen var gift 2 gange. Han boede først i Brogade, men byggede i 1956 en villa på Parkvej, som han selv tegnede. Det var et spændende, men lidt særpræget hus.

Datteren Maria Pia kom til, og han hyggede sig i hjemmet, når tiden var til det.

Bøger og kultur var en vigtig del af hans tilværelse, og i mange år rejste han og hustruen Lisette til Italien hver sommer.

Privatmanden K.O.Thygesen

Han var med i teamet, når Sct. Georgsgildet opførte julekomedier for at financiere feriekolonien ved Marielyst.

Venlighed og hjælpsomhed prægede hans virke både som privatmand og i jobbene.

Og inden vi slutter, skal vi have et par anekdoter, der siger lidt om personen K.O. Thygesen:

Som køreprøvesagkyndig måtte han passe på ikke at gøre forskel, og det fortælles, at en elev, der skulle tage kørekort til motorcykel, dumpede på trods af god kørsel og rigtige svar.

På spørgsmålet om, hvad der var gjort forkert, var svaret: "Egentlig ikke noget, men engang imellem skal også en af mine bekendte dumpe - så vi ses igen"!

Da den første motorvejsstrækning på Lolland skulle indvies i 1963, var stadsingeniør K.O.Thygesen ikke inviteret med.

Han har nok ment, at netop han, der havde været med helt fra gravearbejdet begyndte, burde have været inviteret.

Så da hele indvielsesselskabet stod ved opkørslen til motorvejen kort før den højtidelige indvielse skulle foregå, kom K.O. Thygesen kørende i sin Opel, standsede og rullede vinduet ned og sagde: "God morgen mine herrer - nu indvier jeg motorvejen"! Og så kørte han af sted.

Da kommunesammenlægningen kom i april 1970, fratrådte K.O.Thygesen som stads- og havneingeniør. Også jobbet som motorsagkyndig stoppede kort efter.

Sit otium ville K.O.Thygesen bruge til fortsat arbejde med lokalhistorie og fotografering og samtidig vedligeholde kontakten til foreningslivet.

Tegningen til nogle gode pensionistår var lavet, men allerede i april 1972 døde K.O. Thygesen pludseligt.

Københavneren, der tog til provinsen, sluttede hermed sin gerning med de aktiviteter i lokalsamfundet, som han holdt så meget af.

Hans Bech

Ilden er en god tjener, men en streng herre

- om store brande og brandbekæmpelse i Saksøbing gennem tiderne

Fra tidligste tider har mennesket brugt ilden til at varme sig ved, til at skaffe lys i mørket og til madlavning. Altså en god tjener.

Men ilden har ofte taget magten, og så var det til stor skade og medførte såvel materiel som menneskelig ulykke.

I denne artikel skal der berettes om de store brande, der har været i Saksøbing, og den indsats, der har været gjort for at skabe et værn mod ildens magt og bekæmpe den, når brande opstod.

Der foreligger imidlertid ikke mange oplysninger om brande i Saksøbing i tidligere tider, men på grundlag af oplysninger fra rådstueprotokoller, brandforsikringsfortegnelser og forhørsprotokoller er det dog muligt at få et lille indblik i forholdene.

Den formentlig største brand i Saksøbing fandt sted den 7. februar 1658.

Kong Karl den 10. Gustav var under den hårde vinter kommet op gennem Sønderjylland med en stor hær, men isen bandt sunde og bælder, så kongen dristede sig over isen med sin hær og gik i land ved Tårs med 11.000 mand.

Søndag den 7. februar 1658 nåede han Saksøbing med 4.000 mand.

Med svenskekongen var Christian den 4.s svigersøn, landsforræderen Corfitz Ulfeldt, og det er ikke usandsynligt, at han har været vejviser, idet han som dreng og ung havde opholdt sig på egnen, da hans far tidligere havde ejet Orebygård.

Næste dag drog svenskerne videre til Guldborg og Nykøbing F, men de satte først ild til byen og har sikkert også røvet og plyndret, som de plejede overalt, hvor de kom frem.

Hvor meget, der brændte, ved man ikke med bestemthed, men af skattelisterne fra den gang fremgår det, at 26 gårde og 56 huse lå øde, og at det selvfølgelig kom til at betyde stor fattigdom for byen.

Gårde og huse var på den tid bygget som bindingsværk med stråtag, og de lå tæt.

Gaderne var smalle, formentlig kun 2½-3 m, og det var derfor indlysende, at en ildebrand let kunne brede sig.

Selv om det ikke var almindeligt, at der på den tid fandtes organiseret brandbekæmpelse, så havde man dog i nogle større byer påbegyndt en egentlig indsats mod brande, men dette syntes ikke at have været tilfældet i Saksøbing.

Her mødte beboerne med spande, stiger og hager, der kunne bruges til at rive taget ned med, for at hindre ilden i at brede sig. Man nedrev endog en hel ejendom, for at skabe et brandbælte.

I 1682 foreligger en opgørelse over antal ejendomme i byen. Det fremgår heraf, at der var 23 gårde, og 14 af disse var med tegltag. Derudover var der 34 huse, og kun 3 af disse var med tegltag.

Alle huse og gårde var bindingsværk og kun enkelte i 2 etager.

Af indberetningen fremgår det endvidere, at mange af bygningerne var gamle og forfaldne.

Husene havde åbne ildsteder og skorstenene var ikke altid lige effektive, så faren for ildebrand herfra var stor.

Belysningen var tællelys, hvilket også medførte stor risiko for ildløs.

Det var derfor ikke uden grund, at vægteren under sin runde råbte: "*Vær klog og snild - vogt lys og ild - vor klok er slagen ti*".

Men trods stor forsigtighed, så brændte det alligevel en gang imellem.

Og især første halvdel af 1700-tallet var en periode, hvor der rundt omkring i landet var mange store brande. Man talte ligefrem om en *brandperiode*.

Forsikring for de skader, der skete ved en brand, fandtes ikke, og det kunne derfor ruinere en familie totalt.

Men der blev normalt afholdt indsamlinger blandt ikke brandlidte, og så kunne kongen give fritagelse for skat og told, almindeligvis i 10 år.

Om genopbygningen af gårde og huse i byerne er der ikke sikre oplysninger, men det er sandsynligt, at beboerne har hjulpet hinanden. Fra landsbyerne ved man i det mindste, at hver mand skulle give en dags arbejde og endvidere møde med en planke og en trave halm eller strå til tagdækning.

Natten mellem den 27. og 28. november 1718 var der en brand i Vestergade, hvor byens smukkeste ejendom nedbrændte. Den var beliggende, hvor Vestergade 11 ligger i dag, og ejendommen ejedes af købmand og birkedommer i Oreby, Nielstrup og Knuthenborg birk Cornelius Kradephol.

Hvordan ilden opstod, fandt man ikke ud af, men af brandprotokollen fremgår det, at man regner med, at den var påsat.

Birkedommeren blev ruineret på grund af branden.

En storbrand i København i 1728, hvor 1450 ejendomme brændte, gav stødet til, at man begyndte at overveje at sikre ofrene efter brande, og i 1761 kom der bestemmelser om, at alle ejendomme i købstæderne skulle forsikres.

Ejendommene blev vurderet og man begyndte at betale præmie til brandforsikring. I 1780 har man haft en gennemsnitlig forsikringspræmie for en gård på 2 rigsdaler og for et hus på 2 mark og 8 skilling. I Saks København var den samlede præmiesum 56 rigsdaler, 3 mark og 14 skilling.

Natten mellem 2. og 3. oktober 1728 kl.01 udbrød der brand i Saks København, og der nedbrændte ialt 6 gårde. Ilden opstod i ejendommen i Torvegade, hvor Sy & STRIK forretningen ligger i dag.

Denne ejendom ejedes den gang af købmand Sten Fascher, og ilden blev opdaget af hans tjenestepige.

Hun havde hørt noget pusle ved køkkendøren, og der var en lyd, som om en tønde væltede.

Hun stod op og kikkede ud mod gården, der grænsede op til kirkegården, men så ikke noget og gik i seng igen.

Kort efter opdagede hun dog, at det var helt lyst udenfor køkkendøren, og hun stod op og kaldte på husbond, og de begyndte at redde ejendele.

Ilden bredte sig til naboejendommen på hjørnet af Torvegade/Vestergade og sprang

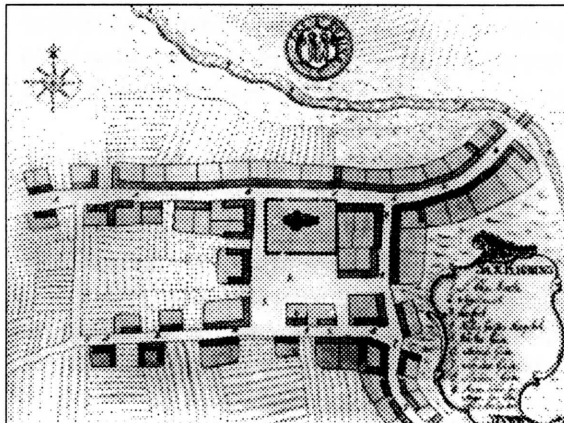
over Torvegade til ejendommen, der lå, hvor nu "Kong C" ligger.

Derfra sprang ilden til Brogade, hvor et par ejendomme med udhuse også nedbrændte. Mærkeligt nok gik det ikke ud over hjørneejendommen, hvor nu "Wichmanns gård" ligger.

Også denne brand mentes påsat, men man fandt ikke pyromanen, selv om tjenestepigen var arresteret i 3 dage og måtte afgive forklaring flere gange.

Ved brandforhøret kunne flere vidner fortælle, at der i starten kun var tale om en lille brand, som let kunne være slukket.

Der indebrændte flere dyr i en stald i Torvegades østlige side, og en købmand, Jochum Blick, der var kommet til byen samme år blev ruineret, da hans ejendom nedbrændte helt. Det var hjørneejendommen Torvegade/Vestergade, der lå, hvor det nye anlæg ligger i dag.

Den kongelige Sygestue i Saksøbing

Den kongelige Sygestue nævnes i pante- og skødeprotokoller fra 1804.

Sygestuen var beliggende på hjørnet af Vestergade og Torvegade matr. 32 a.

Huset (el. husene) ejedes dengang af købmand Jens Lund.

Bygningerne i Vestergade på billedet fra før1904 har i sin tid været benyttet som kongelig sygestue.

Den kongelige Sygestue er formentlig oprettet under Englandskrigen.

Det meste af krigen foregik godt nok til søs, hvor især de små lette danske kanonbåde, der blev roet frem, gjorde betydelig skade på de meget større engelske enheder.

Men danske landsoldater blev også sat ind i forsvaret af strategisk vigtige bastioner, som englænderne angreb under deres røveriske togter i de indre danske farvande.

Forsvaret af skanserne i Nysted og Guld-borg har således betydet mange sårede, som skulle under behandling af datidens militærlæge, der benævntes feltskærer.

Johan K. L. Wittasch, der var læge i Saksøbing fra 1800 til sin død i 1808 var også feltskærer og ansat ved Den kongelige Sygestuen.

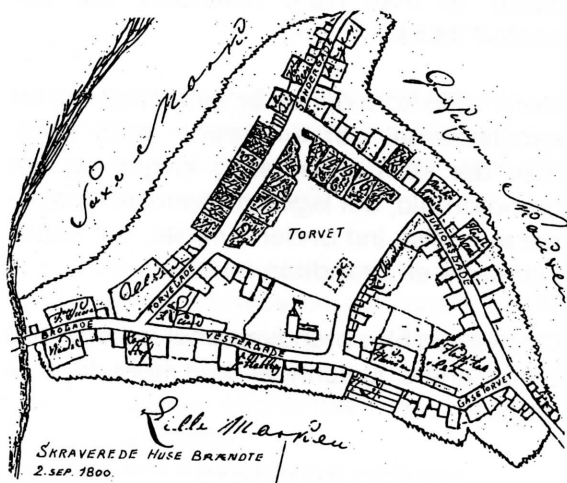
Hans efterfølger Timoteus Schou, der også var læge for byens borgere, døde i 1831.

Det ikke ubetydelige antal musketerer og ryttere, der blev indbragt til sygestuen, fortæller os, at der også forgik voldsomme krigshandlingerne til lands.

Hvornår sygestuen nedlægges vides ikke, men det sker formentlig, da Englandskrigen sluttede i forbindelse med fredstraktaten, der blev underskrevet natten mellem 14. og 15. januar 1814, hvorefter Danmark desværre måtte afstå Norge til Sverige.

Det fremgår ikke af de eksisterende kilder, om sygestuen også har været benyttet til byens borgere, men da der er personsammenfald mellem byens læge og feltskæreren, er det ikke usandsynligt.

Ilden sprang imidlertid over på den anden side af gaden og antændte 3 huse, der lå i Torvets nordøstlige hjørne. Det ene af husene var indrettet som byens rådhus. Disse huse blev ikke genopbygget, og man udvidede i stedet for Torvet til det, vi kender i dag.

Om årsagen til brandens opståen blev der indkaldt en række vidner, der skulle afgive forklaringt, herunder var der to naboer - kobbersmedemester Trap og værtshusholder Tribse, der i lang tid var uvenner, fordi Trap havde beskyldt Tribse for at være skyld i branden. Dette førte til en retssag, som dog endte med forlig de to personer imellem, men sagen fylder 16 sider.

Sagen om branden måtte henlægges, og man fandt altså heller ikke årsagen til brandens opståen denne gang og når det således ikke lykkedes, så sagde man altid, at branden var påkastet af skarnsagtige personer.

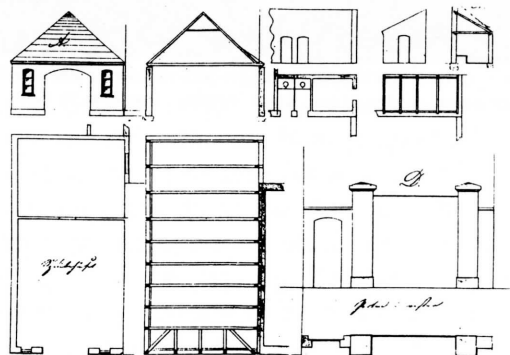
Men mange år senere fortalte en gammel kone på sit dødsleje, at hun som ung pige havde tjent i ejendommen, hvor branden opstod.

Hun skulle passe 5 børn mellem 2 og 11 år, og da de var meget urimelige, ville hun hente æbler på loftet for at få dem rolige.

Med et tællelys i den ene hånd gik hun op på loftet, og medens hun med den anden hånd samlede æbler, kom lyset for nær på stråtaget, som blev antændt.

Hun fik dog reddet sig selv og børnene ud, men tav om hændelsen af frygt for følgerne, og først på den sidste dag kom sandheden frem.

Efter branden gik der mange år, ja vi skal helt frem til 1836 før man fik etableret et andet rådhus, idet man da indrettede sig i en ejendom, der dengang lå, hvor rådhus-torvet ligger i dag - altså foran det nuværende rådhus.

Gammel tegning af rådhus med brandstation

Dette midlertidige rådhus udvidede man senere, så der i gavlen kunne indrettes en barndstation med plads til pumper, spande og stiger og andet brandmateriel, og det var herfra, at de personer, der havde med brandbekæmpelse at gøre rykkede ud på den tid.

Først i 1888 byggede man det rådhus, som vi kender i dag, og brandstationen blev flyttet til vest for det gamle sygehus, på det sted, hvor Lunden i dag støder til Juniorsgade.

Barndstationen i Juniorsgade er bygningen med de 2 porte imellem sygehuset og logebygningen "Good Templar". Billedet er fra 1910.

Her var brandstation til 1928, hvorefter man flyttede til en nyopført bygning ved havnen.

Som det ses, var brandslukning langt op i tiden ret uorganiseret og foregik på den måde, at man hjalp hinanden, når der opstod ildløs.

Men i 1805 kom der en brandforordning for købstæderne, der fungerede indtil 1868, hvor der kom en egentlig lovgivning om brandforhold, der lagde ansvaret for brandbekæmpelse ind under byrådet, der skulle nedsætte en brandkommission.

Og hermed blev brandvæsenet lovreguleret med senere justeringer helt frem til vore dage.

- fortalt af Hans Bech på baggrund af Johan Jørgensens research om brande i Saksøbing gennem tiderne.

Et gammelt brev dukker frem i dagens lys.

- et brev fra 26. november 1941 var gemt og glemt, men dukkede pludselig op på arkivet i foråret 1998.

Skomagemester P. Poulsens søn Preben var udlært som skomager i 1941 og skulle på fagskole i København.

Men hjemme i Saksøbing havde Preben en veninde Egone Holm fra Oreby, der var i lære som damefrisør hos frisørmester Axel Thomsen i Vestergade.

Som altid, når unge mennesker måtte flytte fra hinanden, aftalte de at skrive sammen.

Den 26. november 1941 skrev Preben et brev til Egone og fortalte om de dramatiske begivenheder, han netop havde oplevet under de voldsomme studenterdemonstrationer i København.

Den unge frisørelev måtte som en del af sit job behandle de kvindelige patienter på "Anstalten" (i dag "Saxenhøj"), og en dag møder hun institutionens myndige, men også joviale chef Poul Gerner Nielsen, der netop var en af de danskere, der ikke så med venlige øjne på tyskernes besættelse af Danmark.

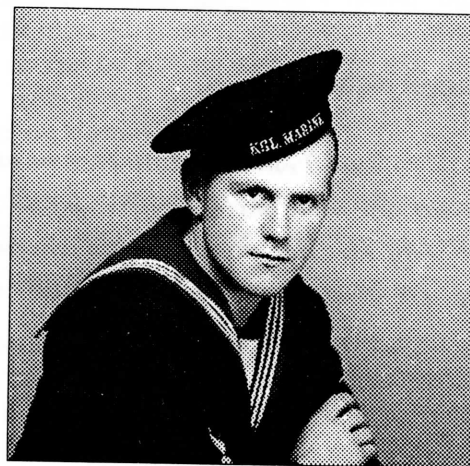
Egone fortalte om det, hun havde hørt fra vennen i København, og inspektøren var meget interesseret i enkelthederne og lånte brevet, da sådanne begivenheder ikke kunne læses i avisen på grund af tysk censur.

Vi kan i dag se, at brevet er blevet afskrevet og brugt som information til borgerne i Saksøbing.

Egone fortalte senere Preben, at hun var ked af, at hun havde afleveret brevet til inspektøren, for hun ville jo ikke have, at Preben skulle komme i vanskeligheder, men der skete heldigvis intet.

Brevet blev glemt, som så meget andet, men en dag sad en af arkivets solide medarbejdere Preben Poulsen og sorterede noget indleveret materiale.

Her dukkede brevkopien op, og han kunne pludselig genkende de begivenheder, som han selv havde beskrevet 57 år tidligere.

Ungdomsbillede af Preben Poulsen.

- med Preben Poulsens accept
gengives dele af brevet her:

Onsdag Aften, den 26. November 1941.

Ju du bliver maaske forbauset over at faa Brev fra mig nu, men der sker sa meget herinde, saa jeg synes, du skal have lidt at vide om det, der staar jo ikke noget i Aviserne.

I gaar Eftermiddags Kl. 2 gik der gennem Frederiksberggade et Optog paa flere hundrede Mennesker (flest Studenter) mod Raadhuspladsen., videre til Udenrigsministeriet paa Christiansberg, hvor de sang Fædrelandssange og skreg "Ned med Scavenius", indtil de blev splittet af Politiet, der uden Pardon slog løs med Stavene.

I Aften var jeg jo til Skiltekursus i Vester Voldgade nær Raadhuspladsen, og da jeg Kl 10 kom ud, var der et forferdeligt Leben. - - - - -

Brevet fortsætter med en længere detaljeret beskrivelse af de voldsomme begivenheder, som tusindvis af mennesker deltog i for at markere deres utilfredshed med, at udenrigsminister Scavenius den 25. november havde underskrevet Anti-Kominternpagten i Berlin. Demonstrationen var startet som et studenteroptog til Amalienborg mod besættelsesmagten og samarbejdspolitikken og udviklede sig til en tusindtallig demonstration, der endte på Rådhuspladsen, hvor politiet skred ind og anholdt adskillige af deltagerne.

Brevet slutter:

- - - - - Ved Vesterbø Torv blev vi atter splittet af de mange Betjente, og saa ved jeg ikke, hvad der mere skete i Aften, for sa tog jeg hjem og Klokken var 12.

I Dag har der atter været Demonstrationer. - Kl.5 Eftermiddag var Kgs. Nytorv fyldt af en rasende Menneskemængde, og der bliver sikkert Ballade som aldrig før i Aften.

Sådan fik Saksøbing en campingplads

- for snart 40 år siden blev beslutningen blev truffet.

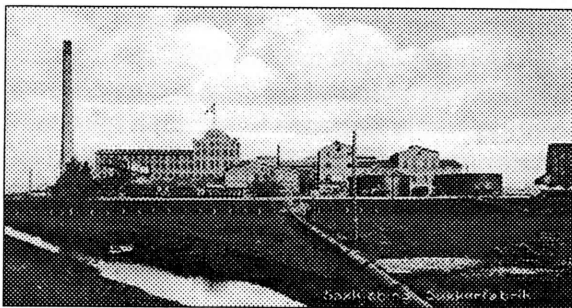
Hvordan så der ud ved Saxes allé i tidligere tider?

I gennem århundreder har engarealerne langs Saksøbing å ligget som en bræmme, der skilte Saksøbing og Rørbæk. Området var tit oversvømmet, og ældre borgere vil kunne fortælle barndomsoplevelser herfra.

I 1907 blev der anlagt en skolesti for Reersøbørnene fra Nystedvej over engene og åen til Rørbæk, og som udviklingen skred frem, blev stien ændret til en vej, som vi kender den i dag.

Fa.P.Hansen, der havde købmandsgård ved Søndergades østlige ende, havde erhvervet et stykke eng - matrikel 138L og 138aa - nordvest for Saxes allé tæt på havnebanen, der var anlagt i 1918.

Sukkerfabrikken havde siden starten i 1910 pumpet skyllevand fra roevask ud over en del af de lave engarealer, hvorved området i årenes løb blev fyldt op.

I 1939 købte fa. P.Hansen de arealer, der senere blev til den campingplads, som vi kender i dag. Området var dog stadig et lavtliggende engareal, og i 1940-erne og 1950-erne foretog man opfyldning.

Ældre beboere vil kunne huske, at der blev lagt et stort rør over Saxes allé, og røret blev foret med grus og asfalt, så der opstod et "bump" på vejen.

Den gode lollandske jord, der fulgte med roerne på sukkerfabrikken blev vasket af og pumpet ud på engarealet. Og i 1957 var opfyldningen af arealet tilendebragt.

Bilismen efter krigen betød nye ferievener.

I årene fra 1950 og frem begyndte bilismen et udvikle sig, og det betød nye ferievener. Hidtil var det at ligge i telt noget, der fortrinsvis blev benyttet af spejdere, men nu udviklede der sig en ny feriekultur - camping.

Unge og ældre kørte ud i landet med telt og sammenklappelige borde og stole. Der blev lavet særlige pladser til denne nye ferieform, og en helt ny industri med fremstilling af særligt udstyr startede,

I forårssæsonen havde isenkræmmer Leif Kristiansen udstilling af telte og udstyr til camping på den gamle cirkusplads ved Maribovej.

Turisme var en del af Saksøbing's interesseområde, og tankerne om en plads til campister begyndte at røre på sig.

Byrådsvalg i 1958.

Den 1. april 1958 tiltrådte et nyt byråd. Borgmester Peder Kirkegaard blev afløst af Johannes Pjengaard, og der kom flere nye medlemmer ind i byrådet.

Ønskerne om en campingplads var også nået frem til Udvalget for gader og veje, og her var købmand K.Falk Hansen formand. Debatten gik på, hvor man skulle placere en campingplads.

Der var forslag fremme om at etablere den på arealerne ude ved badeanstalten, men også arealerne ved Saxes allè blev foreslået, og der var som sædvanlig økonomi med i spillet.

Ved Saxes allè var der offentlig vej og let adgang til el, vand og kloak. Det skulle først etableres, hvis man valgte en placering ved fjorden.

Til gengæld fandt nogle, at naturen var ideel ved fjorden, mens andre mente, at en placering tæt ved byen nær til butikkerne var sagen.

Campingpladsens beliggenhed endelig vedtaget i byrådet

Resultatet blev, at campingpladsen skulle placeres ved Saxes allè på det opfyldte område, og under den åbne debat om beslutningen kom en række gode synspunkter frem, der senere skulle vise sig at blive en samlet løsning på hele fritidsområdet med campingplads, vandrerhjem, idrætshaller, svømmehal og stadion.

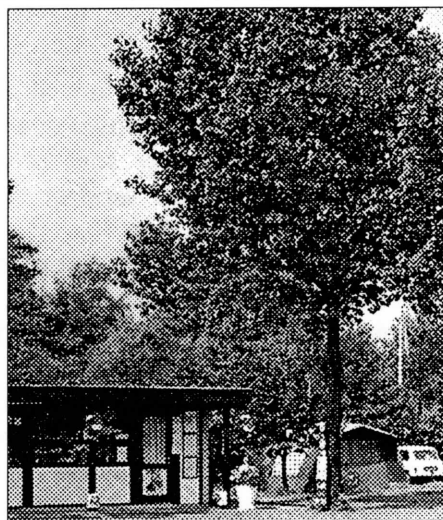
Så blev der arbejdet.

Sommeren 1959 blev brugt til anlægsarbejdet.

Der blev planeret, og det skulle vise sig, at græsset groede godt i den gode jord.

Der blev lavet hegn, og selv de hegnspæle, der blev sat op, skød, så de i løbet af få år blev til store fine træer, der gav god læ.

En toilet- og vaskebygning blev bygget i den vestlige ende af pladsen, og et isfirma stillede en lille kiosk op, der blev brugt af den første lejrchef Carl Rasmussen.

Åbning i maj 1960.

Da sommeren kom i 1960, var man klar til åbning. Den første gæst kom den 1. juni, og udvalget fulgte udviklingen tæt.

Kiosken var placeret ud mod Saxes allè, og mange lokale beboere fik en snak med lejrchefen, samtidig med at de købte sig en is. Det blev til godt 400 gæster i sommeren 1960, men tallet voksede støt i de kommende år i takt med udviklingen.

Nyt lejrchefpar 1. maj 1964.

Montør Willy Riis og hustruen Lotte overtog forpagtningen af pladsen i 1964, og det blev signalet til en rivende udvikling.

I juli indviede man en ny kioskbygning, og samtidig blev pladsen udvidet med 50%, for det havde vist sig, at der i perioder med spidsbelastning ikke var plads nok.

Den nye kioskbygning havde også nye bade- og toiletforhold, og det betød, at pladsen fik 3 stjerner.

Pladsens gæster kunne nu købe almindelige kolonialvarer foruden kioskvarer, og byens borgere fandt også ud af, at der efter forretningernes lukketid kunne handles i kiosken på campingpladsen.

Lotte Riis fik sin søster Oda Andreassen til hjælp, da Willy Riis stadig havde sit job som montør på sukkerfabrikken i dagtimerne.

I takt med at campinggæsternes antal voksede fra 400 i den første sæson til over 10.000 i 1980, byggede lejrchefen hytter til overnatning, hvilket var meget populært. Der blev endvidere bygget bolig til lejrchefen, så pladsen derved kunne opfylde kravet om fast vagt døgnet rundt.

Der blev lavet vaskeplads til biler og legeplads til børnene med sandkasse og soppebassin

Jo, der skete noget på campingpladsen

Den lille restauration "Skovtrolden", der i sin tid havde erstattet den nedbrændte pavilion i Holmeskoven, blev overtaget af campingpladsen, og så havde man en hyggelig opholdsbygning med TV til adspredelse i dårligt vejr.

Der blev også plads til en lille fold med ponyheste, og sønnen Peter kørte i flere år rundt med turister.

Efter 24 år som lejrchef holdt Willy Riis og fru Lotte op den 15. marts 1988.

Den nye forpagter blev Hans Piil og fru Bente.

De erhvervede hytter og øvrige inventar-genstande, som var blevet etableret i årenes løb og fortsatte driften af pladsen med samme positive og venlige holdning overfor campingpladsens mange gæster. Bente og Hans Piil stoppede i 1996.

Vagtskifte 1988 / Foto : Steen Thornit

Senest har campingpladsen været forpagtet ud til amtet, der har drevet pladsen som et særligt beskæftigelsesprojekt.

I skrivende stund er Bente og Hans Piils datter Susanne daglig leder.

Afsluttende kan det vel siges, at der med beslutningen fra 1959 blev skabt et godt grundlag for en turistmæssig udvikling i Saksøbing, og mange mennesker fra alle dele af verden har i de snart 40 år haft gavn og glæde af campingpladsen.

Hans Bech

SAKSKØBING BIBLIOTEK - 75 år - 28. november 1998

- af overbibliotekar Finn Egelund

Den 28. november 1923 indviedes ved en stor højtidelighed og i overværelse af en lang række indbudte gæster bygningen Rådhusgade 6, "Saxkjøbing Folkebibliotek og Ungdomshus".

Bygherrer var den selvejende institution *Saxkjøbing og Omegns Folkebogssamling* og foreningen *Saxkjøbing Menighedshus og Ungdomshjem*.

Hermed fik Lolland sin første selvstændige biblioteksbygning.

Saksøbing bibliotek kan imidlertid føre sine aner tilbage til ældre dato.

Forgængeren var Saxkjøbing Industriforenings bibliotek, der blev oprettet i 1868 med en bogbestand på 80 bind og var tilgængeligt for foreningens medlemmer.

Oprindeligt startede biblioteket i foreningens lokaler, men efterhånden som bogsamlingen voksede, flyttede man i 1902 til lokaler på Teknisk skole.

I 1906 blev der taget initiativ til at danne et rigtigt folkebibliotek og en biblioteksforening, og der blev nedsat et udvalg med den legendariske løjtnant v. Rosen som formand.

Von Rosens engagement i bibliotekssagen blev imidlertid kort, da han end ikke blev indvalgt i bestyrelsen ved den stiftende generalforsamling.

Første formand blev læge J. Fugl, som bibliotekar valgtes redaktør C. Nielsen og som sekretær hotelejer Thorup, og i 1907 begyndte biblioteket sit virke.

Det kneb imidlertid for biblioteksforeningen af afse de fornødne midler til driften, og som en konsekvens heraf blev de to bogsamlinger slået sammen i 1915.

Biblioteket stod nu gratis til rådighed for byens borgere, idet man dog gerne så, at man tegnede sig for et medlemskab og gav et årligt bidrag på 1 eller 2 kr.

I de første år førte bogsamlingen en omskiftelig tilværelse. Man startede i et lejet lokale på Hotel Saxejøbing, derefter til rådhuset, og i 1914 ind i hotelejer R. Christensens havestue, indtil det sammenlagte bibliotek i 1916 kunne rykke ind i lokaler på Teknisk skole.

Men snart opstod ønsket om mere passende lokaler med plads til den voksende bogbestand.

Den person, der mere end nogen anden tog biblioteket til sig som en hjertesag, var kantor Chr. Jensen, der foruden sin lærergerning også var kordegn ved Saxejøbing kirke og senere forstander for Teknisk skole.

Kantor Jensen er den egentlige skaber af Saxejøbing bibliotek og nåede i de 30 år, han virkede som både bibliotekar og formand for biblioteksforeningen, at udføre et enormt pionerarbejde i forbindelse med opbygning af et velfungerende bibliotek.

Det var hans fortjeneste, at sammenslutningen med Industriforeningens bogsamling fandt sted, og at arbejdet med opførelsen af et bibliotek kom i gang.

Sideløbende hermed blev foreningen "Saxejøbing menighedshus og Ungdomshjem" stiftet. Initiativtager var provst A.G.S. Prior samt andre folk med interesse for det kirkelige arbejde.

Kantor Jensen

Provst Prior

Formålet var at skabe gode lokaler til møder for menigheden, konfirmandstue og lokaler til det kirkelige ungdomsarbejde, spejderbevægelse m.v.; områder som i disse år på linie med andre folkelige bevægelser som bibliotekssagen var i voldsom fremvækst.

Det var derfor noget af et columbusæg, at de to foreninger kunne finde fælles fodslag i det projekt, som mundede ud i den selvejendeinstitution "Saxkjøbing Bibliothek og Ungdomshus".

Da Rådhusgade blev anlagt i 1919, ønskede man en præsentabel gade med både offentlige og private bygninger herunder biograf, posthus og politigård samt en række gedigne patriciervillaer.

Som byens visitkort skulle gaden lede de rejsende fra jernbanestationen til byens centrum, og hvad var så mere naturligt end at byens kulturinstitution også skulle have sin plads her.

Kommunen skænkede grunden.

Et udvalg blev nedsat, og man enedes om at opføre en hjørnebygning efter tegning af arkitekt Carl Andersen, Nykøbing F.

Han havde ligeledes tegnet nabobygningen, politigården og senere ejendommen på hjørnet af Søndergade og Rådhusgade.

Carl Andersen kom til at sætte sit præg på både det private og offentlige byggeri i hele landsdelen, og med sin enkle nyklassicistiske træk er bygningen meget karakteristisk for hans stil.

Udgifterne ville beløbe sig til 73.000 kr., og man måtte indse, at det var et beløb, som ikke uden videre kunne skaffes til veje.

Det lykkedes dog at få tilført den nødvendige kapital, da der blev tegnet i alt 44 obligationer a` kr. 300 blandt borgere i Saksøbing og omegn.

I det først administrationsudvalg sad kantor Chr. Jensen, købmand Th. Johansen, savværksbestyrer M. Hansen, muremester H. M. Jensen og som byrådets repræsentant landsretssagfører Buschardt.

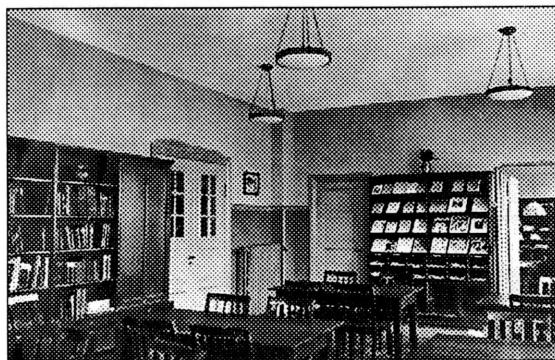
Han kom i øvrigt til at bestride posten som udvalgets formand i en meget lang årække, for endelig i 1966 at ordne det juridiske omkring ejendommens overgivelse til kommunen.

Udvalgets arbejde blev nemt og vidner om fredelig sameksistens de to institutioner imellem. Så længe samarbejdet fandt sted, er der kun nævnt et møde af praktisk karakter, da man aftale at fjerne stakittet foran bygningen i 1948.

En vigtig faktor kom imidlertid udefra.

I 1920 fik Danmark sin første bibliotekslø, hvilket betød, at man kunne få tilskud fra staten, hvis de betingelser, der var i loven, var til stede.

Staten blev den væsentligste bidrager med godt 50% af driftsudgifterne indtil 1963, hvor statstilskudet langsomt blev trappet ned, for til sidst at ende i almindeligt bloktilskud.

Læsesalen 1920

Biblioteket blev indrettet med læsesal og kontor ud mod Rådhusgade og til gård-siden et udlånslokale med bøger til både børn og voksne.

Fra forhallen var der adgang til den stor sal i ungdomshuset (i dag udlånssal ud mod Vestervang).

Denne sal på 75 kv/m var beregnet til møder for søndagsskolen og FDF, samt til afholdelse af forskellige foredrag og kirke-lige møder.

Bagved lå den lille sal beregnet til KFUM's møder, og den blev senere også konfir-mandstue. Hertil var der adgang gennem en forstue ud mod Vestervang.

På førstesal indrettedes pedellejlighed be-stående af stor spisestue, dagligstue, sove-værelse, stort køkken med anretterværelse samt et brændselsrum.

Meningen med at spisestuen var så stor var også, at den var beregnet til mindre møder samt til at drive pensionat i.

Loftet over bibliotekslokalerne blev stående med de rå tagspær, idet man håbede med tiden at kunne indrette børnebibliotek der.

En pedel blev fra starten tilknyttet byg-ningen, og kontrakten viser, at der var nøje regler for pedellens pligter, idet han fore-stod det daglige opsyn og vedligeholdelse med bygningen.

Pedelparret havde fri bolig og ret til at bespise pensionatsgæster. Dertil fik de en beskedne løn på 300 kr. årligt.

Første pedel var A. Pedersen Lise, der i 1931 blev afløst af chauffør Aksel Rasmus-sen og hans kone Hilma, der stod for pen-sionatsdriften.

Her spiste unge, der arbejdede i byens virksomheder, og især i roekampagnen var der fuldt optaget.

Under kantor Jensens dygtige og engage-rede ledelse voksede biblioteket støt og havde efter datidens forhold en ret anseelig bogsamling.

Det var også kantorens fortjeneste, at der blev sørget for, at hans efterfølger blev en faguddannet bibliotekar, og den 1. april 1945 tiltrådte Else Lousen som overbiblio-tekar.

Overbibliotekar Else Lousen i gang med malerpenslen

Den almindelige opblomstring for folkebibliotekerne, der fulgte efter besættelsen, kommer også Saksøbing bibliotek til gode, antallet af bøger og udlånsskaren vokser støt med den konsekvens, at pladsproblemerne bliver mere og mere påtrængende.

Efter biblioteksloven i 1963 blev biblioteket rent kommunalt, og i 1966 køber kommunen biblioteksforeningens andel af bygningen.

Efter kommunalreformen i 1970 bliver biblioteket hovedbibliotek for den nye Saksøbing storkommune, og de tidligere sognebiblioteker i landområderne går over til at blive filialer under Saksøbing bibliotek.

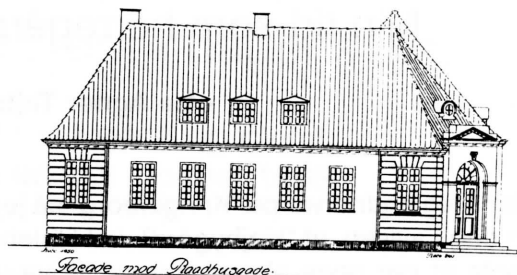
Dette indebar, at biblioteket overtog den forpligtelse, der hidtil havde påhvilet centralbiblioteket med hensyn til service over for de små biblioteksafdelinger på landet, og det medførte et krav om mere plads til det administrative personale.

I 1970 rykker menighedsrådet til nye lokaler ved præstegåden, så den store sal nu kan rumme voksenudlånet, og den gamle udlånssal bibeholdes som børnebibliotek.

Husets tredje og sidste pedel forlader også lejligheden ovenpå, så der her bliver god plads til kontorer, og i 1976 indrettes det gamle udækkede loft til magasin.

Bygningen må herefter siges at være udnyttet fuldt ud.

I dag kan vi stadig glæde os over arkitekt Carl Andersens stilrene harmoniske bygning, og udvendig fremstår den fuldstændig som på arkitekttegningen fra 1923.

Sammen med de øvrige bygninger i Rådhusgade er den med til at give indtryk af den harmonik og helhed, der fra starten var hensigten med gaden. Trods moderniseringer og småændringer af husene og ny tilbygning ved Rådhuset er helheden fra den gang bevaret.

Et unikt stykke dansk købstadshistorie.

I mange danske købstæder er de gamle biblioteksbygninger forlængst overgået til andre formål, men bygningen Rådhusgade 6 er stadig upåvirket af tidens tand og levedygtig som bibliotek, og samtidig et vidnesbyrd om en tid, hvor det talte og det levende ord kunne gå hånd i hånd, og hvor folk med ildhu og engagement kunne samle en hel by om en sag, der lå alle på sinde, oplysning - der fører til frihed, velfærd og demokrati.

Biskop Amundsen siger i sin indvielsestale i 1923: "*I skal erkende sandheden, og sandheden skal gøre Jer fri*".

Sandheden er det frie ord, den lige adgang til information - i det talte eller det skrevne ord - i de medier, man i 1923 end ikke kunne forestille sig.

Det gjaldt den gang, og det gælder i dag.

Min tid som herregårdskarll og landevejsbums.

- fra Agner Tejlmands erindringer.

Mens jeg endnu var på "Kringelborg" så jeg en dag i avisen, at "Højbygård" ved Holeby søgte et par unge elever, der skulle være 18 år. Lønneu var 200 kroner for vinteren og 350 for sommeren.

Jeg skrev en ansøgning uden at skrive min alder, da jeg kun lige var fyldt 17 år.

Efter en uges tid kom der brev fra overforvalteren, hvori der stod, at jeg var antaget fra 1. november, og det var i året 1931.

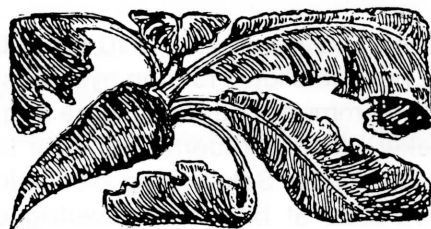
Mit klædeskab blev sendt med fragtmanden, og jeg ankom selv på cykel om aftenen og fik anvist værelse sammen med en anden ung mand.

Klokken ti minutter i fem om morgenen den 2. november blev vi vækket af underforvalteren, og vi skulle stille i stalden kl.5, hvor vi fik anvist de heste med et bestemt nummer, som vi skulle køre med, og jeg skulle køre med nr.7.

Derefter striglede vi hestene til klokken blev halvseks, hvorefter vi gik ind i borgestuen for at drikke morgenkaffe og få vores frokostpakke udleveret.

Kl.6 skulle vi være i stalden ved vores spand heste, og underforvalteren ringede os ud ved at slå på en klokke, men det var overforvalteren, der satte os i arbejde, og

jeg blev sendt ud for at læsse og køre sukkerroer fra marken til roebanenvognerne, der sørgede for den videre transport til fabrikken.

"Højbygård" var på 500 tdr. land, og der var 12 spand heste og 2 traktorer.

Til at følge hestene var der forkarlen, 6 karle og 3 elever samt 4 fastansatte daglejere.

Til at fodre hestene og passe hestestalden var der en staldkarll, der også skulle bære brændsel ind til folkekøkkenet, inspektørboligen og overforvalterens bolig samt økonomaens bolig. Staldkarllen skulle desuden pudse inspektørens og overforvalterens støvler.

Økonomaen stod for hele folkehusholdningen og havde desuden underforvalteren på kost. Overforvalteren spiste sammen med inspektøren.

I kostalden var der en gift fodermester og 3 gifte kreaturpassere og 7-8 malkekoner. Svinehold var der ikke meget af, så det var kreaturpasserne, der også tog sig af svine.

Og så var der en ældre gift mand, som magasinforvalter. Han passede møllehuset, skar hakkelse og holdt orden på kornmagasinet. Og så forrettede han bykørsel.

Der var også en gammel havemand, der fik 3 kroner om dagen som supplement til aldersrenten, men så kunne han også gå og komme, som han ville.

Inspektøren hed Jensen og var gift - han var en mand i tresserne og havde tilsyn med flere store gårde, der var forpagtet af De danske Sukkerfabrikker.

Overforvalteren, økonomaen og underforvalteren var ugifte.

Der var gode og velordnede forhold på gå "Højbygård", men lidt autoritært, som det vel hørte tiden til.

Inspektøren var som en ældre, hyggelig bondemand, men til gengæld var overforvalteren aristokratisk og meget autoritær. Han havde været befalingsmand i hæren.

Økonomaen var som sagt en ugift dame på 45 år med en vis myndighed, men hun var dygtig til at forestå folkehusholdningen. Maden var altid god og veltilberedt, og der var altid rigeligt, selv om hun havde os i entreprise.

Hun fik selvfølgelig al indslagtning til husholdningen til produktionspris, ligesom hun fik kartofler og grønsager fra køkkenhaven.

Og hun klarede det hele selv med kun een tjenestepige.

Inspektørens husholdning havde økonomaen intet med at gøre. Han havde selv to tjenestepiger til at varte ham, fru og overforvalteren op.

Roehøsten var vi blevet færdig med 14 dage før jul, og pløjearbejdet var næsten færdig til jul.

Efter nytår skulle vi tærse al det indhøstede korn, og det tog 30 arbejdsdage. Det var et trivielt arbejde, men det hjalp lidt, at vi var 8 unge mennesker, der skiftedes til at køre kornet hen til magasinbygningen og bære det på loftet.

Ind imellem var der også tid til lidt bal-faldera på kroen i Holeby, og som så ofte før var en af karlene kommet i slagsmål til nytårsballet og blandt andet brækket næsen på tjeneren. Det blev takseret til 40 dage i spjældet, og karlen forlangte straks at komme til afsoning i den koldeste vinter-tid.

Da vinteren var forbi og forårsarbejdet så godt som overstået var det efterhånden blevet 1. maj, og der kom en ny underforvalter. Han var lige hjemsendt fra militæret og var meget nidkær og nævenyttig. Han rendte efter os hele dagen og var næsten ved at skrabe hælene af os.

Men en dag, da vi var ved at sætte nye skær på radrenseren, stod han hele tiden og gloede på os, og det blev mig for meget. Jeg rettede mig op og så bestemt på ham og spurgte, om han ikke havde andet at lave.

Manden blev selvfølgelig rasende, men jeg bad ham om at skrubbe af og lade os passe vores arbejde i fred.

Og til alles overraskelse, så forsvandt han.

Episoden var selvfølgelig aftenens samtalemåne i borgestuen, og jeg var i kammeraternes øjne pludselig blevet en bums, der kunne svare for sig.

Men underforvalteren gik til stadighed og skulede til mig, og tre en halv måned efter blev han af med mig, og det gik for sig på følgende måde:

Staldkarlen skulle have fri både første og anden pinsedag, så overforvalteren spurgte os unge, om en af os vil afløse staldkarlen. Der ville blive udbetalt 20 kroner ekstra for de to dage, og jeg meldte mig.

Og et stykke henne i slutningen af høsten skulle jeg atter afløse i stalden en søndag morgen. Men vi havde været til bal og var selvfølgelig ikke kommet hjem før hen på morgenstunden.

Selv om der blev kaldt til staldtjeneste, så sov jeg desværre videre, og så skete der noget, som jeg ikke fik tænkt fornuftigt igennem, og det skete hurtigt.

Jeg vågnede med et sæt ved at underforvalteren stod og råbte og rev dynen af mig. Jeg sprang op som et lyn og uden at tænke mig om, gav jeg ham en knytnæve under hagen, så han tumlede baglæns ud ad døren.

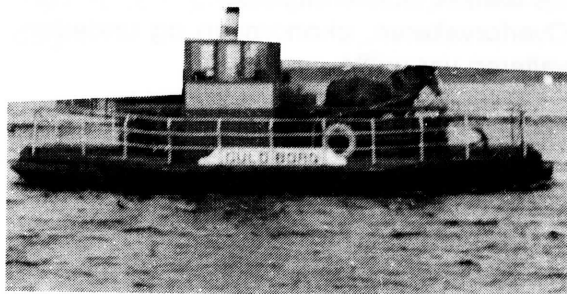
Der stod jeg i den bare skjorte med mine tanker og min fornuft, der stod bom stille. Og ti minutter senere kom overforvalteren i fuld "krigsmaling" og gav mig en skideballe, der kunne høres over hele gården.

Bagefter svarede jeg, at nu kunne det være nok med alle hans "velsignelser", for nu var min tid forbi her på gården, og jeg bad ham regne mit tilgodehavende ud.

Senere begyndte han at trække lidt iland og mente, at jeg burde blive til 1. november, men jeg havde taget min beslutning, og derved blev det.

Mit klædeskab havde jeg solgt og havde i stedet for anskaffet mig en stor kuffert, og i den kunne jeg have mit bedste tøj. Arbejdstøjet havde jeg i en jutesæk, og det hele blev bundet bag på cyklen.

Næste morgen cyklede jeg så af sted og var igen blevet landevejsbums.

Turen gik den gang først med færge over Guldborgsund og dernæst med færge fra Falster til Masnedø og videre ad landevejen forbi Køng, hvor jeg gik ind i kroens slyngelestue og købte dagens ret, der bestod af en portion kærnevælling og 2 frikadeller med sovs og kartofler - pris 2½ krone.

I Næstved gik jeg ind på fæstekontoret og fik anvist arbejde på herregården "Juelund".

Jeg blev sat til at luge roer i en uges tid, og blev derefter tilbudt arbejde som daglejerkarl til en løn af 2 kroner pr. dag + 30 øre i striglepenge for staldtjeneste om morgenen + kost og logi - for 10 timers arbejde.

Kosten var imidlertid så elendig, så vi en dag besluttede os for at klage, og forvalteren blev skrub skør, da det var hans kone, der havde folkehusholdningen i entreprise.

Men vi holdt på vores, og krævede bedre kost eller afregning af vores tilgodehavende, hvortil forvalteren svarede, at vi bare kunne forsvinde, hvis vi ikke var tilfredse med kosten.

Vi så måske nok lidt truende ud, og han låste sig derfor inde på sit kontor, men vi satte os på trappestenen og ventede, og et stykke tid efter kom en betjent kørende til gården.

Han kunne dog ikke formå forvalteren til at udbetale vores tilgodehavende, og der blev derfor sent bud efter forpagteren - en kreaturhandler fra Ringsted.

Og kors hvor blev forvalteren sur, da han fik besked på at udbetale vores tilgodehavende.

Efter reglerne skulle vi først forlade gården næste morgen, og vi gik derfor i borgestuen for at få vores aftensmad, der som sædvanlig bestod af 8 tykke klodser - de 4 med fedt og pålæg og de 4 andre med margarine uden pålæg - også kaldet "blå himmel".

Da kreaturhandleren kom og så kosten, blev han gal og sagde, at forvalteren og hans kone blev betalt for, at folkene skulle have en ordentlig og nærende kost og beordrede maden ud i køkkenet igen. Og en halv timer efter stod der pålægsmad til alle.

Næste morgen gik vi i borgestuen og fik vores morgenmad, og på slaget syv var vi 8 mand, der forlod gården, og så var jeg igen på farten som landevejsbums, og efter nogle dage turen gik tilbage til Lolland. Det var midt i juli måned 1934.

I Maribo blev jeg anvist arbejde på "Lungholm", og jeg ankom ved 11-tiden.

Forvalteren var en rolig, men bestemt type, og han bød mig ind på kontoret, hvor han kort og klart gjorde mig bekendt med, at for at blive antaget, skulle jeg blive der til 1. november, og lønnen var 300 kroner. Jeg skrev under og begyndte straks at arbejde.

Mens jeg var på "Lungholm" kom der lidt mere ro over mit sind, arbejdsforholdene var gode, og kosten var også god, så jeg havde egentlig bestemt mig for at blive vinteren over, men da vi nåede 1. november, fik jeg igen uro i blodet og flyttede til "Nørregård" ved Saksøbing.

Forpagteren og forvalteren var et par grove herrer i deres optræden over for folkene, og de fleste var bange for dem.

Jeg fik dog hurtigt sat mig i respekt ved at give svar på tiltale, og mit arbejde kunne de ikke sig mig noget på. Jeg lovede dog mig selv, at jeg ikke ville være der en dag længere end til 1. maj.

Men den 28. april røg forvalteren og jeg sammen, og jeg forlangte at få mit tilgodehavende.

Efter en række grove trusler fra både den ene og den anden, fik jeg min afregning, og så tog det ikke lang tid at få pakket klunset og bundet det på cyklen.

Og jeg kørte hen til mine bedsteforældre og blev der i de 2 dage, der var indtil 1. maj, hvor jeg skulle begynde på "Nielstrup".

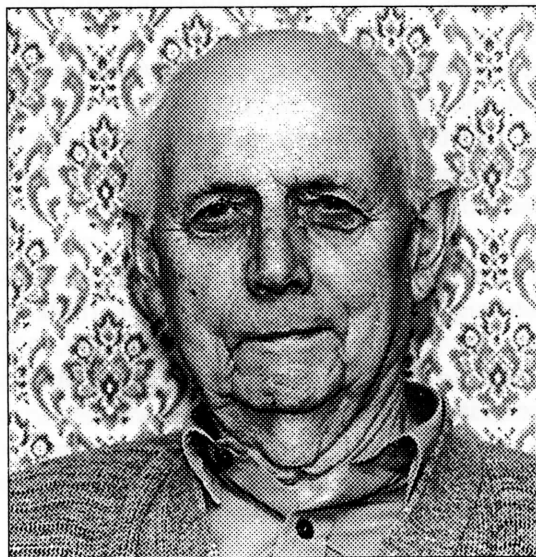
Jeg var fæstet som forkarl med en løn på 85 kroner, men foreløbig kun for en måned, for rygtet var løbet foran mig fra "Nørregård", og bestyreren vidste ikke rigtig, om han ville fæste mig for længere tid.

Det viste sig imidlertid, at både han og forvalteren var tilfredse med mit arbejde, så jeg blev der resten af sommeren og forlangte 100 kroner om måneden, hvilket jeg også fik.

Sommeren gik som sædvanlig med radrensning, høbjergning, kornhøst, roehøst og så videre, og det var egentlig første gang, jeg følte, at mit arbejde og min person blev anerkendt og accepteret.

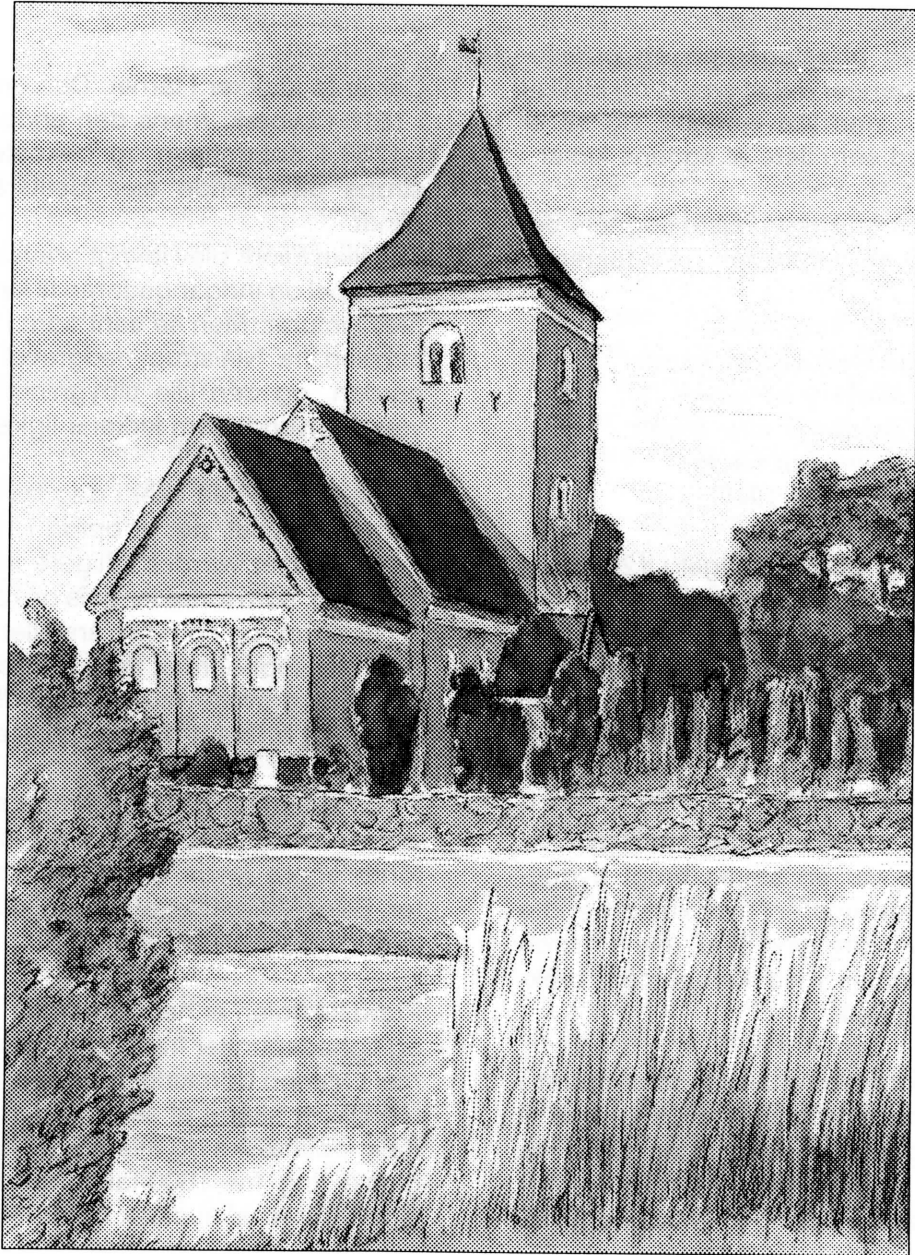
Jeg havde nu også fået en kæreste, og det endte med, at jeg blev gift med Lilli den 21. januar 1936 i Erindlev kirke, og så fik vi en arbejderbolig på Nielstrup, og samtidig begyndte jeg at arbejde som kreaturpasser, hvor jeg kunne tjene 39½ krone om ugen + fri bolig for 63 timers arbejde.

Og dermed sluttede egentlig min tid som omrejsende landevejsbums.

Agner Tejlmand er i dag 84 år og bor i Ud Stolpe.

Våbensted kirke

Våbensted kirke er beliggende på et lille højedrag ved den dam, der tidligere var landsbyens gadekær, men som i dag er en del af et nydeligt parkanlæg.

Sammen med præstegården og præstegårdshaven danner det et smukt og idyllisk billede midt i den lille landsby, og så er kirken lyserød som flere af egnens kirker.

På pladsen foran kirken rejste sognets beboere i 1946 en mindesten med følgende inskription:

*"9. April 1940
Alt hvad Fædrene har kæmpet
Mødrene har grædt
har den Herre stille lempet
så vi vandt vor Ret
5. Maj 1945".*

Kirkens kor og skib er bygget i 1200-tallet i romansk stil, der karakteriseres ved de rundbuede hvælvinger og vinduer.

De runde buer ses blandt andet i korgavlens tre nu blændede vinduer, hvorimod skibets spidsbuede vinduer er af nyere dato.

Bygningen er opført af munkesten i munkeforbandt, der var en særlig brugt byggeteori i middelalderen, hvor kun anvendte mursten til en ydre tynd skal, mens muren indvendigt fyldtes med kampesten, brokker, sand, og kalk.

Kirkens imponerende tårn er først opført i 1674 af stiftamtmand Cornelius Lerche til Nielstrup og hans hustru Anna Christina Friis, hvilket står at læse på en plade, der er anbragt over indgangen til trappehuset.

Til hjælp til opførelsen af tårnet havde Cornelius Lerche tidligere fået 160.000 mursten fra Maribo klostres ruiner foræret af Frederik III.

Der er to klokker i tårnet. Den ene er støbt i 1616 i Lybæk, mens den anden er støbt i 1766 i København og bekostet af Nielstrups daværende ejer justitsråd Henric Flindt.

Familien Flindt blev iøvrigt gravsat i kirkens sydkapel og indgangsdøren til kirken herfra blev tilmuret. Men så sent som i 1931 blev familien fra Nielstrup nedgravet på kirkegården, og den lille tilbygning har siden været anvendt som kirkens ligkapel.

Indgang til kirken sker i dag fra nordsiden via våbenhuset, der er opført i 1890.

I våbenhuset var der tidligere indmuret to gravsten, som fortæller dels om Johan Oxe til Nielstrup, og som har årstallet 1535 - og dels om sognepræst Ifver Nielson.

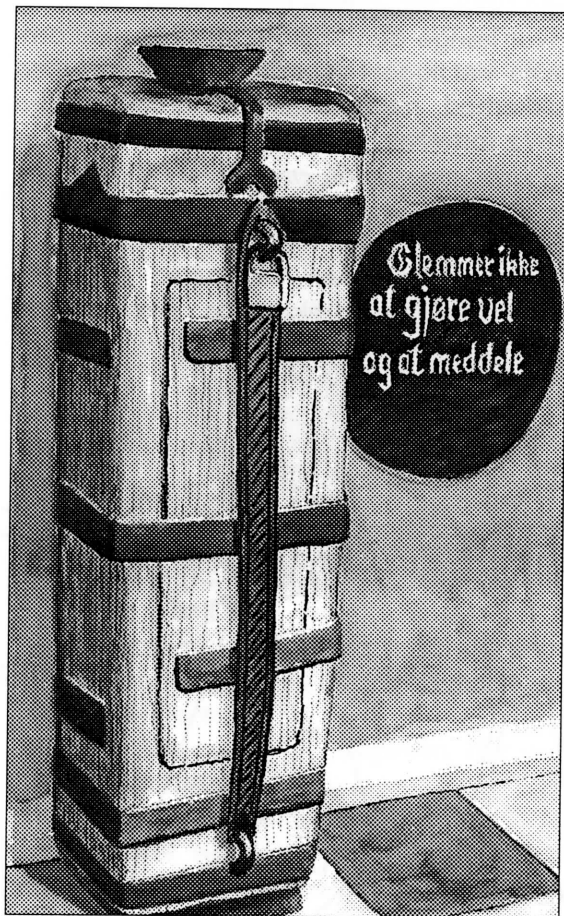
Disse to gravsten blev i 1973 flyttet ind i kirken og anbragt på hver side af koret.

Inde i kirken får vi straks øje på altertavlen, der er domineret af et stort maleri, der fortæller om Jesus, der opvækker Jairi datter. Billedet er malet af August Jerndorff og indsat i altertavlen i 1885.

Prædikestolen er helt tilbage fra 1600-tallet og lighedspunker fra prædikestolens himmel i Maribo domkirke fortæller, at den formentlig er skåret af samme mester.

Kalk, oblatæske og alterstager er også originale ting fra 1600-tallet ligesom dåbsfadet, der er af sydtysk oprindelse.

Ved indgangsdøren findes en jernbunden kirkeblok fra 1700-tallet, og netop dette klenodie har inspireret kunstneren, der har illustreret denne artikel.

Kirkens indre virker stor og uden alt for megen prydelse, og det er måske også årsagen til, at man i 1981 ophængte et kirkeskib.

Kirkeskibe er ofte til minde om en begivenhed eller en person i mere eller mindre maritimt sammenhæng eller blot som dekorativ forskønnelse.

Da Våbensted kirketårn er anført som sømærke i et søkort over Saksøbing fjord, så er der altså tale om en lille snert af det maritime.

Så sent som i 1995 fik man foræret endnu et kirkeskib af et tidligere bysbarn - en model af grønlandsskibet "Gertrud Rask", der er anbragt i en niche i sydvæggen.

Under reparation af kirkens gulv i 1973 fandt man et stort gravkammer, der indeholdt 14 kister, og af et par gravplader fremgik det, at det er etatsråd Christjan Lercke og hans familie, der er gravsat under kirkens kor.

Ved samme lejlighed kom der nogle kalkmalerier til syne på hvælvingerne over orgelet.

Men da disse kalkmalerier ikke havde den store værdi, blev de med Nationalmuseets tilladelse overkalket, ligesom gravkammeret ikke blev restaureret.

Tekst : Holger Karlsen

Grafik : Poul E. Rasmussen

Smeden i Våbensted

I den nordiske mytologi fortælles der i sagnet om Loke, at dværgene smedede og hamrede et spyd, der altid ramte det, det blev kastet efter, og en hammer, der var så storartet, at den altid kom tilbage i den hånd, der havde kastet den.

Spydet kaldtes Gungner, og Thors hammer kaldtes Mjølner.

Selv om vi ser bort fra mytologiens uvirkelige verden, så er der ingen tvivl om, at smedefaget er et af de ældste kendte fag, og at det har været praktiseret siden oldtiden. Det at kunne bearbejde jern har gennem årtusinder haft så stor betydning, så smeden derved blev en af bopladsens eller landsbyens vigtigste personer.

Til at begynde med forarbejdede smeden våben til jagt, men også våben til forsvar imod angreb fra uvenner.

Senere blev smedens praktiske kunnen benyttet til udvikling af redskaber, der anvendes til dyrkning af landbrug og i det hele taget til hjælp i hverdagen.

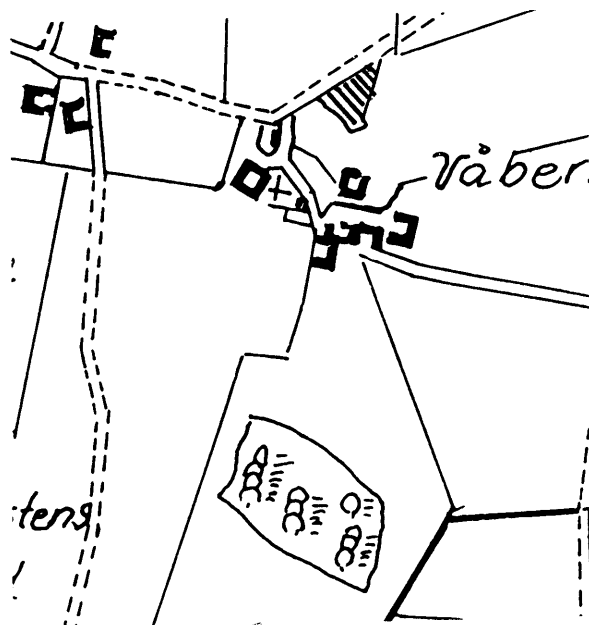
Smedens vigtigste redskab bestod af essen, hvor han med ild kunne opvarme jernet, så han med ambolt og hammer kunne bearbejde metallet.

Landsbysmedens værksted, smedjen, lå ofte lidt for sig selv på grund af brandfaren fra essen i forhold til landsbyens mange ståtækte gårde.

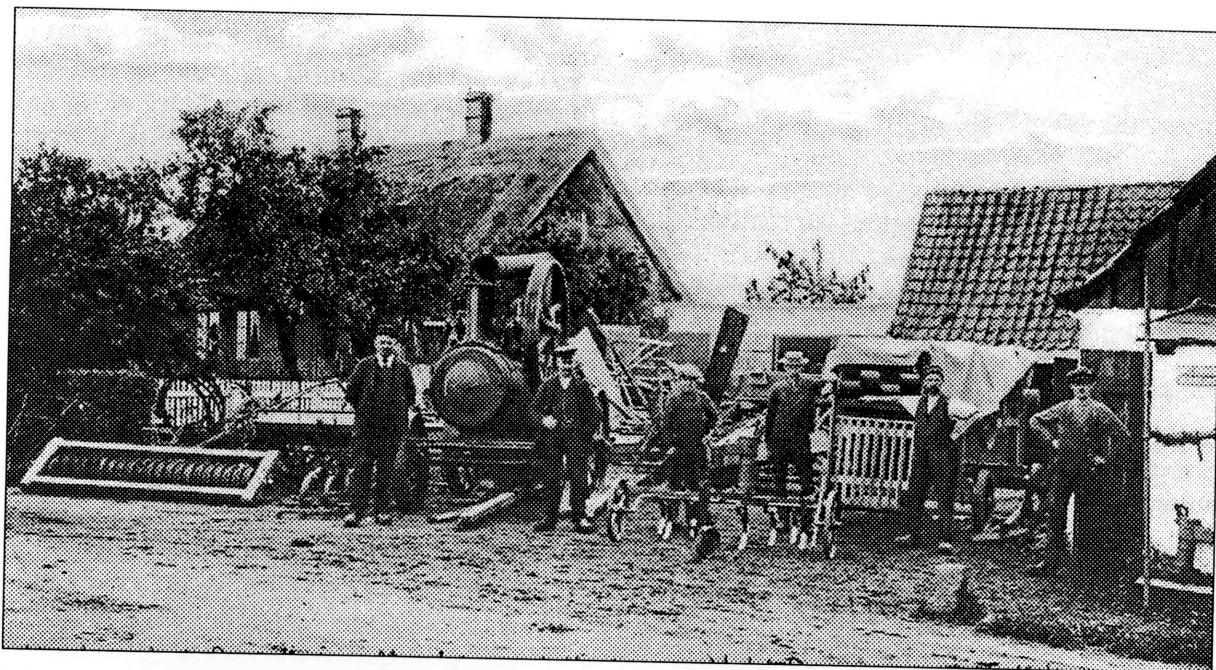
Og lokale stednavne som Smedevej og Smedemarken har sandsynligvis relationer til, at der engang har ligget en smedje.

Hvor længe den smedje, der her skal omtales, har ligget i Våbensted vides ikke med sikkerhed, men i skriftlige beretninger fra 1872 fortælles, at der i *Våbensted by* ligger en kirke, præstegård, en skole, et fattighus med to stuer, en smedje, 17 bøndergårde og 24 huse.

Og på et kort over Våbensted fra 1800-tallet ses den trekantede smedegrund (skraveret) nordsdøst for kirken.

Der er således ikke tvivl om, at smedjen i Våbensted har ligget tæt på landsbyen i langt over hundrede år.

I den gamle smedje, som ses på billedet, var det smedemester Valdemar Rasmussen, der hamrede og regerede.

Han overtog smedjen i 1910 efter faderen Laurits Rasmussen, der havde haft den siden 1880.

På det tidspunkt havde mekaniseringen af landbruget været i fuld gang i mange år, og det var især selvbinderen og skårlæggeren, der havde moderniseret høstarbejdet, og smeden havde derfor nok at gøre med at holde disse redskaber i brugbar stand.

Ja, selv lokomobil og tærskværk kunne repareres i smedens maskinværksted.

I 1918 blev smedjen overtaget af Kristian Vedel, og der var arbejde til både mester, lærling og svend.

Det var derfor naturligt, at sønnen Gunnar kom i lære i 1920 og senere drev virksomheden videre

I 1929 rev man den gamle smedje ned. Den var i sin tid opført i bindingsværk og var ikke tidssvarende efter datidens behov.

I stedet for byggede man et nyt og mere moderne indrettet smede- og maskinværksted.

Og så når vi frem til 1943, hvor sønnen Jørgen kom i lære som tredje generation i smedeslægten.

Efter fire års læretid i Våbensted var Jørgen Vedel både på Fyn, Sjælland og Falster for at udvide den faglige ekspertise inden for smedefaget, så han var godt rustet, da han

i 1953 kom tilbage til Våbensted og gik med ind i faderens virksomhed for senere at overtage den i 1957.

Selv om esse, ambolt og hammer stadig var smedens vigtigste værktøj, så medførte den almindelige mekanisering, at forskellige værktøjsmaskiner efterhånden lettede hans daglige arbejde.

Og fra det grove arbejde med at fremstille hestesko, blev hverdagen mere og mere præget af finere arbejde med centralvarmeanlæg og lignende.

I perioden fra 1920-erne og op til 40-erne kunne man tanke Shell-benzin hos smeden.

Samtidig havde Brugsen BP og købmanden Esso, så der var rig mulighed for trafikanterne at tanke benzin i Våbensted.

Men det var ikke alene de vejfarende, der havde brug for benzin. Flere af de store gårde havde stationære motorer, der skulle

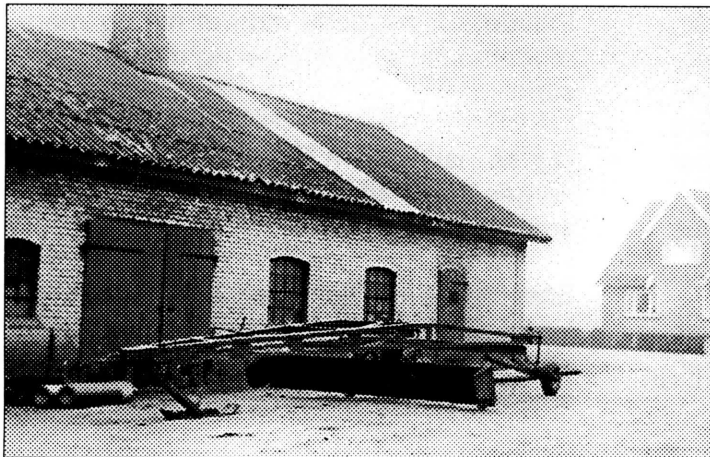
bruge benzin, og i den forbindelse fortælles det fra 30-erne, at man havde en hest på Aggerup, der sørgede for at hente benzin, og det forgik på den måde, at man spændte to dunke på hesten, og så fandt den selv vej til Shell-tanken hos smeden i Våbensted. Det fortælles videre, at der kom en dreng ind i smedjen med ordene: "Smed, der står en hest, som skal ha` benzin"!

Og smeden tankede op og vendte hesten, så den kunne trække hjem til Aggerup igen med de sjældne dråber.

I 60 år har 3 x Vedel betjent Våbenstedborgerne med alt inden for smedefaget, og desuden hørte godserne Nielstrup og Aggerup ind under smedens faste kundekreds, og Jørgen Vedel husker grevinden - undskyld, lensgrevinden på Aggerup som en god kunde inden for et af Våbenstedsmedens mange specialer, nemlig som låsesmed.

I 1967 ophørte smedjen i Våbensted.

Holger Karlsen

Våbensted smede-og maskinværksted 1960

Nyt fra MUSEET "*Saxtorp*"

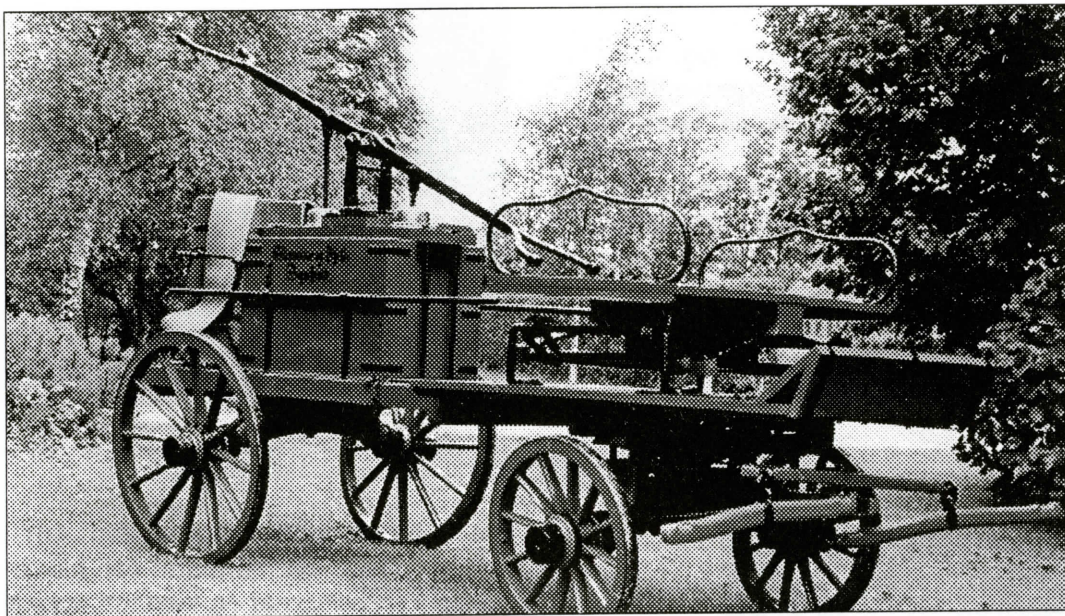

Foto / Renè Larsen

Brandreglerne fra 1861 gav nøje vejledning for organisering af brandvæsenet i landkommunerne.

Der var klare bestemmelser om inddeling af kommunen i brandkredse, hver med sin brandfoged og med en overbrandfoged, der havde øverste kommando og tilsyn med brandmandskabet, brandmateriellet og vandforsyningen og desuden skulle sørge for, at der blev afholdt to årlige brandøvelser.

"Til at redde mennesker, kreaturer og gods skal der være et mandskab på omkring 30 mand til rådighed foruden brandfoged og assistent, der i tilfælde af ildebrand skal møde som sprøjtefører, slangebærere og pumpere m.v."

Det var forud bestemt hvilke 10 mand, der skulle møde på brandstedet med brandhage, økse, sav, spade eller hakke.

Der var tale om en borgerpligt for mænd mellem 16 og 60 år, dog var præsten og skolelæreren fritaget samt sognefogeden, der skulle sørge for at opretholde orden på brandstedet.

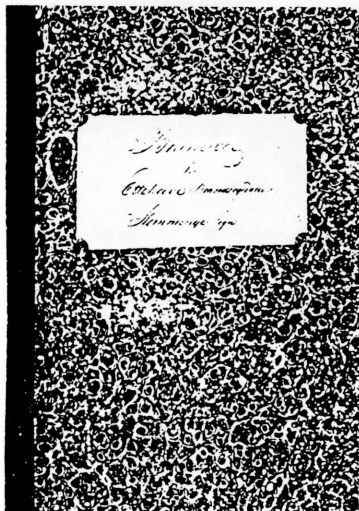
Brandfogeden skulle endvidere sammen med to brandsynsvidner afholde halvårlige brandsyn på egnens ejendomme.

Ved disse brandsyn skulle man påse, at en lang række brandhæmmende foranstaltninger var overholdt.

Det var især bestemmelser om ejendommens forsvarlige vedligeholdelse herunder skillerum og lofter over de rum, hvor man færdes med ild og lys.

Skorsten, kakkellovn, bageovn og kølle skulle være i orden, og de nødvendige brandredskaber og stiger skulle være til stede.

Eventuelle mangler skulle udbedres inden en bestemt frist, og brandsynsprotokollen skulle forelægges politimesteren.

Vedtægterne kan læses i den gamle brandprotokol fra 1862 gældende for Ettehave brandkreds, der var en af kommunens 5 brandkredse.

Det fremgår endvidere af bestemmelserne, at der lægges utrolig meget vægt på foranstaltninger for at hindre en ildebrands opståen, og det var nok i erkendelse af, at hvis branden først var opstået, så var der med det forhåndenværende slukningsmateriel ikke store chancer for at redde en bygning.

Brandsprøjten stod i sprøjtehuset i Slemminge (Engestoftevej 68). Hus og sprøjte blev i 1910 rullet ned til kilden, hvor det gamle mejeri lå. Foto venligst udlånt af E.Svendsen, Fjelde.

Når brandfogeden fik besked om ildebrand, skete alarmeringen ved hjælp af tuden i brandhornet og klemten med kirkeklokkerne, og brandmandskabet skulle ufortrødent begive sig til brandstedet og melde sig hos brandfogeden, der suverænt bestemte over mandskabets indsats mod ilden.

Til at trække brandsprøjten skulle der sørges for heste, der ofte først skulle hentes ude i marken, og når der samtidig tages brandsprøjten almindelige mobilitet og vejenes beskaffenhed i betragtning, så kunne der godt gå nogen tid, inden brandsprøjten og dens mandskab var fremme ved brandstedet.

Ildebrand var i gamle dage en alvorlig sag, idet huse og gårde på den tid normalt var belagt med strå, og hvis ilden først fik fat, så endte det som regel ikke alene med en

bygningmæssig ruin, men også med økonomisk ruin, idet brandassurance på den tid godt kunne være lidt tilfældig.

De nye vedtægter for brandvæsenet foranledigede nu hver enkelt kommune til at anskaffe en "moderne" brandsprøjte, og det er netop årsagen til, at de fleste gamle brandsprøjter på landet stammer fra den tid.

Slemminge-Fjelde sognesprøjte blev bygget hos kobbersmed J. D. Lang i Maribo i 1865, og den ligner stort set de andre brandsprøjter, som kendes her fra egnen på den tid.

Sprøjten er en såkaldt "paletsprøjte", d.v.s. at selve pumpeværket står på en palet (løs bund) og skal løftes af vognen og bæres hen, hvor den skal anvendes.

Sprøjten befordres til brandstedet med et forspand af to heste, og flere brandmænd følger med køretøjet.

Fremme ved brandstedet tages paletten med pumpeværket af vognen, og vandkarret sættes ved siden af og fyldes med vand, som landsbyens beboere medbringer i spande fra egne brønde.

Karret skal til stadighed være fyldt med vand, for at sprøjten kan fungere, idet den anslået vil kunne sprøjte til en højde af 10 meter og yde en vandbefordring på 75 - 100 liter pr. minut.

Pumpen blev på skift betjent af 4 mand, der skulle sørge for, at der var tryk nok på strålerøret, der blev betjent af stråleføreren.

Den originale brandspand (her en fra Saxkjøbing) var af læder med reb som hank.

Et af de store problemer var at skaffe tilstrækkeligt med vand, idet der på den tid ikke var lov om branddamme, men det var selvfølgelig helt fint, hvis landsbyens gadekær tilfældigvis lå lige i nærheden af brandstedet.

Flere af de gamle sprøjter er i dag bevaret, idet Frilandsmuseet i Maribo har en lignende brandsprøjte fra Hillested sogn, og i Vignæs står sognets gamle brandsprøjte i den tidligere præstegårdshave.

Den gamle sprøjte fra Slemminge-Fjelde har sandsynligvis været i brug helt op til 1926, hvor brandvæsenet blev motoriseret, idet Zonen oprettede en redningsstation i Slemminge, der skulle dække Øst- og Midtjylland.

Der er dog ingen tvivl om, at den gamle brandsprøjte på trods af sin enkle konstruktion har været af stor betydning for den lokale indsats mod brande gennem de mange år.

Et eksempel på den gamle sprøjtes indsats kan læses i Østlollands Avis fra den 3. september 1919, idet der under overskriften *Slemminge Præstegård delvis nedbrændt* fortælles følgende:

Ved 12 tiden opstod der ild i ladebygningen ved Slemminge Præstegård.

Folkene var beskæftiget med at tærskede hvede, og ilden formenes at være opstået fra elektromotoren. Den stærke blæst bevirkede, at ilden hurtigt forplantede sig over begge udlænger, der var stråtækt og således let fængelige.

I løbet af kort tid var hele taget og træværket nedbrændt. Alle maskiner brændte. Hestene og de øvrige kreaturer var på marken, men af svinebestanden indebrændte en so.

Desuden brændte 40 tdr. havre og 34 tdr. byg, der lå på loftet, samt al den tærskede hvede. Stuehuset, der var tegltækt, berørtes ikke af ilden, da vinden bar fra, hvorimod der var fare for grd. Jens Nielsens gård. Der måtte derfor stationeres en sprøjte ved gården.

Ved den omfattende brand, der således også truede andre af landsbyens ejendomme, var det nødvendigt at tilkalde assistance fra Sakskebingsprøjten.

Og i brandprotokollen fra den tid kan vi læse følgende:

Året 1919, den 3. september, lørdag kl. 12 blev der anmeldt ildebrand i Slemminge Præstegård. Sprøjten kørte herfra kl. 12 1/4 og var i virksomhed 5 1/2 time. Sprøjten var her tilbage kl. 6 eftermiddag.

Sprøjten førtes af assistent Larsen, under-assistent Jensen og strålemester Mortensen.

Den gamle sprøjte har derefter stået i det gamle sprøjtehus godt gemt og næsten glemt, indtil man i 1960`erne begyndte at interessere sig for dens fortsatte bevarelse.

Man flyttede den gamle brandsprøjte fra det faldefærdige sprøjtehus i Slemminge til Sakskebings kommunes lagerhal i Saxe-marken, og så sent som i 1981 blev den gamle sprøjte trukket frem i forbindelse Falck-jubilæet.

I 1994 blev den overdraget til museet Saxtorp, der ved hjælp af sponsorstøtte på 10.000 kroner fra Lolland-Falster Venstreblads Fond har fået den gamle sprøjte restaureret, så man skulle tro, at den lige er rullet ud fra J. D. Langs kobbersmedeværksted i Maribo.

Og dermed har museet fået et klenodie til den lokalhistoriske samling, der fortæller om brandslukning fra en svundet tid på Sakskebingegenen.

Holger Karlsen

LOKALHISTORISK ARKIV i SAKSKØBING
er nu også på *INTERNETTET* med følgende:

"Sakskøbing under paraplyen"

Sakskøbing nævnes første gang i kong Valdemars Jordebog fra 1270, men er sikkert langt ældre. Det vides ikke, hvornår byen fik sine privilegier, men de ældste, der kendes, er fra 1320.

Byen er den næstældste på Lolland, men har aldrig formået at vokse sig stor, kun langsomt er indbyggertallet øget. I 1787 boede der 533 mennesker i byen, i 1801 var tallet kun vokset til 544, i 1845 steg det til 915, men først i 1855 nåede man over 1000 indbyggere, nemlig 1058 borgere i byen.

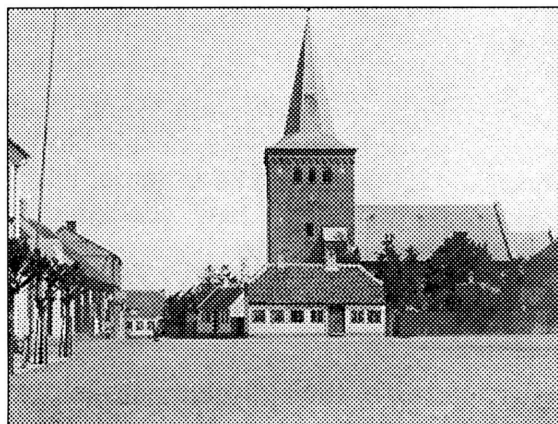
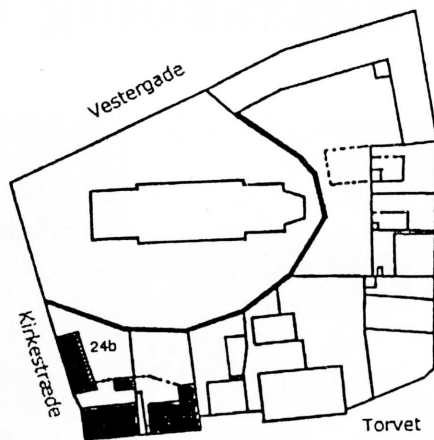
Noget af det, der hæmmede byens vækst var de mange store brande, der har hærget byen. I 1728 nedbrændte 6 gårde, i 1784 20 gårde og i 1800 blev yderligere 20 gårde flammernes bytte.

Matrikelnummer 24a og 24b (gammelt matrikelnummer 108a og b) samt 25 (gammelt matrikelnummer 109) ligger på en grund, der igennem århundreder har været en del af den gamle kirkegård, hvor den sidste begravelse blev foretaget i 1812. På selve grunden fandt den sidste begravelse sted langt tidligere.

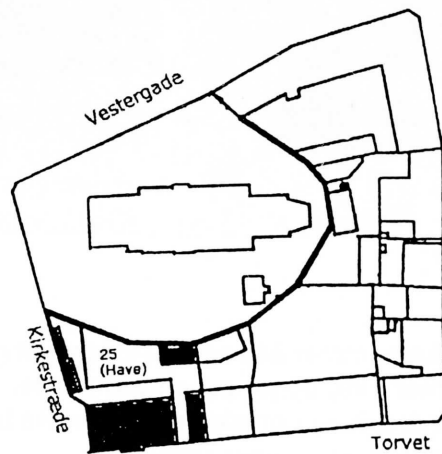
På grunden, hvor matrikelnummer 24a, 24b og 25 lå, er i dag opstillet kunstværket "Paraplypigen" af kunstneren Lise Ring.

Matr. nr. 24a og 25, ca. 1890

Matr. nr. 24b og 24a, ca. 1900

1918. Matr. nr. 24 og 25

På de følgende sider kan du læse historien om, hvad der tidligere fandtes på grunden under "Paraplypigen".

Sakskøbing under paraplyen

Husenes historie:

Ved at benytte kilder som kirkebøger (såvel folkekirkens som mosaik trossamfunds), folketællinger, rådstueprotokoller, skifteprotokoller, tingbogsoplysninger tilbage til 1727, realregistre fra 1727 til ca. 1850, skøde- og panteprotokoller fra 1850 til 1927, brandforsikrings- og taksationsprotokoller, tingbøger fra 1927 og ikke at glemme K.O.Thygesens skrifter om Sakskøbing, kan man tegne et billede af matrikelnummer 24a og 24b, hvor "Paraplypigen" står i dag.

Hvornår byen fik de første matrikelnumre vides ikke, men de nuværende er indført i 1868. I 1700-tallet udskiftedes husnumrene ret ofte, derfor kræver det tålmodighed og talent for puslespil at finde det rigtige hus.

Matrikelnummer 24a (gl. 108a)

nævnes som et hus med 6 fag og lå på hjørnet af Torvet og Kirkestræde.

Ejere:

- Niels Jensen, købmand, født i Nyborg, borgerskab 1713, død 1755.
- 1747 Hans Pedersen, skræddermester, født i Saxkjøbing, borgerskab 1747, død 1766.
- 1766 Karen Christensdatter, hans enke.
- 1766 Lars Jørgensen, skomagemester (forgængers søn), født i Saxkjøbing, borgerskab 1736, død 1787, købesum 92 rigsdaler.

- 1773 Jørgen Larsen, skomagemester (forgængers søn), født i Saxkjøbing, borgerskab 1774, død 1787, købesum 92 rigsdaler.
- 1777 Johan Frederik Kunchel, klokker og bedemand, død 1793, købesum 118 rigsdaler.
- 1793 Niels Hansen Bruum, klokker, død i Væggerløse 1836.
- 1795 Jacob Jacobsen Lund, snedkermester, født i Nakskov, borgerskab 1769, død 1804, købesum 140 rigsdaler.
- 1804 Anne Kleinsdatter, hans enke, død 1807.
- 1807 Johan Peder Hylsen, snedkermester født i Neuhaus, borgerskab 1806, død 1836
- 1810, Rasmus Rasmussen Fynbo, skomagemester, født i Svendborg, borgerskab 1776, død 1813. Huset ligger ud mod Kirkestræde ved kirkemuren, udstykes og får matrikelnummer 108b.
- 1813 Cathrine Pedersdatter, hans enke, død 1825.
- 1825 Flemming Clausen, spækhøker, født i Reersø, borgerskab 1830, død 1832.
- 1832 Marie Hansen, hans enke, værts-husholder, død 1859.
- 1833 Frederik Fallentin (vies til enken), skomager, født i Saxkjøbing, borgerskab 1806, død 1836.
- 1833 Hans Pedersen, skræddermester, født i Saxkjøbing, borgerskab 1831, død 1866.

- **1881** Hans Pedersen og hustru Karen Kirstine f. Larsen, stifter et legat på 7000 kr. for værdig trængende i Saxkjøbing.
- **1902** Saxkjøbing Håndværker og Industriforening opfører Teknisk skole på grunden for 26.543 kr.
- **1970** Saksøbing kommune køber grund og bygning.
- **1977** Saksøbing kommune nedriver Teknisk skole
- **1979** Anlæg med "Paraplypigen".

Eksempler på handel med huset lyder:

"Skøde 1747, Niels Jensen, køb og handelsmand i Saxkjøbing, sælger til ungkarl Hans Pedersen, borger og skrædder, et hus på Torvet, tæt op til Kirkestien, nemlig vest for, imod kørevejen, lige overfor Ole Klemmensens hus".

"Skøde 1766, Karen Christensdatter, salig Hans Skrædders enke sælger til Lars Jørgensen, skomager, mit hus på Torvet, tæt op til Kirkestien, nemlig vest for, imod kørevejen, lige overfor Andreas Snedkers, for 92 rigsdaler".

"Skøde 1773, Lars Jørgensen, skomagemester, sælger til sin søn Jørgen Laursen, skomagersvend, hus på Torvet, tæt ved Kirkestien, nemlig vest for, mod kørevejen og Christian Sitsol, felbereder, for 90 rigsdaler".

Ved købet af matrikelnummer 24a og 24b mageskifter Håndværker- og industriforeningen og kommunen, der ejer matrikelnummer 25, således at matrikelnummer 24 får en længere grund ud mod Torvet, og

matrikelnummer 25 får noget jord op imod kirkegårds-muren, som i mange år blev benyttet som have af en af Borgerskolens lærere.

Matrikelnummer 24b (gl. 108b)

nævnes som Kirkestræde op til kirkegårds-muren. Udstykket ca. 1813 fra matrikelnummer 24

Ejere:

- **1813** Mathias M. Thune, apoteker, født i Vignæs, død 1831, kongelig bevilling som apoteker i Saxkjøbing fra 12.06.1804. Apoteket lå dengang i Søndergade 9.
- **1831** Peder Hasling, skomager, født i Saxkjøbing, borgerskab 1801, død 1865.
- **1857** Joseph Frandsen, skomagemester, født i Maribo, borgerskab 1856, død 1875.
- **1866** Peder Clausen, karetmager, død 1888.
- **1870** Hans Pedersen, skræddermester, også ejer af matrikelnummer 24a.
- **1881** Legat af Hans Pedersen og hustru, se matrikelnummer 24a.
- **1902** Saksøbing Industriforening, købspris 7.000 kr. Husene rives ned og Teknisk skole opføres, indvielse 27.08.1902.

Teknisk skole, matr. nr. 24, Torvet 14.

- 1970 Saksøbing kommune.
- 1979 Ved etableringen af anlægget blev en bid af matrikelnummer 25 lagt til matrikelnummer 24, og der blev etableret en gennemgang i kirkegårdsmuren. Selve anlægget har matrikelnummer 24.

Matrikelnummer 25 (gl. 109)

Torvet, et hus på 5 fag og baghus på 5 fag.

Ejere:

- 1741 Niels Jensen, murermester og købmand. Se matrikelnummer 24a.
- 1755 Niels Jensen Fallentins enke.
- 1762 Hans Christian Fricher, købmand, født i Nykøbing, borgerskab 1740, død 1766.
- 1766 Jens Blich, købmand, født i Saksøbing, borgerskab 1776, død 1786, købesum 80 rigsdaler. Ved købet bestemmes det, at købmand Niels Fallentins enke skal bebo huset, så længe hun lever, uden at betale husleje.
- 1776 Hans Lindvad, skræddermester, født på Fejø, borgerskab 1776, død 1821.
- 1780 Madam Vandel, købesum 130 rigsdaler.
- 1787 Frederik Ostenfeld, købmand, vejer- mester og organist, født i Slagelse, borgerskab 1780, død 1794.
- 1794 Købesum 130 rigsdaler.
- 1793 Peder Jensen Viborg, kgl. landin- spektør i Nakskov, købesum 145 rigs- daler.
- 1793 Niels Lindesø Simbach Holts, Radsted Nørreskov, købesum 150 rigs- daler.
- 1794 Herman Jensen Sæding, snedker- mester, født i Saksøbing, borgerskab 1790, død 1835.
- 1801 Dorthe Sørensdatter, enke efter skomagermester P. Jensen, købesum 190 rigsdaler, i ejendommen 2 bilægger ovne.
- 1804 Søren Jensen, født i Hørning, Gl. Estrup Gods, borgerskab 1788, død 1826.
- 1826 Peder Hansen, købmand og Herman Jensen, snedkermester.
- 1828 Jens Peder Jensen, sadelmager.
- 1834 Peder Hansen, købmand, født i Saksøbing, borgerskab 1819, død 1846.
- 1835 Peder Erman Vallentin, skomager, født i Saksøbing, borgerskab 1833, død 1846.
- 1846 Boedel Hermansen, hans enke.
- 1846 Jørgen Madsen, daglejer og vægter, død 1867.
- 1848 Rasmus Jensen, fæstegårdmand i St. Musse.
- 1850 Jens Hansen, vognmand og værts- husholder, død 1880.
- 1859 Marcus Lublin, murermester, født i Odense, borgerskab 1847.
- 1877 Saksøbing kommune, bygningen nedrives ca. 1895, sammenlægges med matrikelnummer 26 og 27.

Forfattere: Lokalhistorisk Forenings Forskergruppe "Støvmidterne" under Lokalhistorisk Arkiv Saksøbing.

Bent Jensen, Johan Jørgensen, Preben Poulsen.

Årsberetning 1997 for Lokalhistorisk Arkiv

aflagt af formanden Ingrid Bandholm Jensen.

Som sagt ved tidligere lejlighed, så lever vi et stille og forholdsvis roligt liv på arkivet uden de store udsving og armbevægelser. Vi er så heldige, at vi har over en halv snes gode og trofaste medarbejdere, der kommer, når de har tid og lyst, og gør et stort og solidt arbejde.

Der er stadig nok at tage fat på - ikke mindst registrering på EDB. Som på andre arkiver, så må vi konstatere, at den slags tager tid.

Jeg fortalte også sidste år, at vi har fået EDB, og at det var et stort ønske, der hermed var blevet opfyldt, men den slags skal man åbenbart ikke reklamere for meget med, for kort efter måtte vi erfare, at al vores EDB-maskineri var stjålet.

Det er brandærgeligt!

Ord kan ikke beskrive, hvad man føler, når der sådan kommer nogen og snupper hele herligheden. Alene det, at nogen er komplet ligeglad med, hvad der er dit og mit.

Vi vil gerne have gæster på arkivet, men kun i åbningstiden, og man skal altså ikke tage det alt for bogstaveligt, når vi reklamerer med åbent hus.

Apropos EDB, så er arkivet nu kommet på internettet - ja, hvordan samfundet har fungeret før internet - det fatter man jo ikke?

Vores sider på internettet omhandler en beskrivelse af området omkring Paraplypigen, og det er "Støvmiderne" alias Preben Poulsen, Johan Jørgensen og Bent Jensen, der har udarbejdet materialet.

Lokalarkiverne i Storstrøms amt har ansat en halvtidskonsulent Heidi Pfeffer foreløbig for to år, og hun skal være inspirationskilde og igangsætter af udstillinger og rådgive, hvor det tiltrænges.

Det skal nok vise sig, at der er god brug for hende.

I 1997 har der igen været arkivlederkursus i Sakskøbing. Det var en aften i september, hvor der var deltagere fra 21 arkiver i Storstrøms amt.

Det er dejligt, at vi har mulighed for at kunne være vært ved en sådan lejlighed, og det giver også en god reklame for vores arkiv.

Man rejste blandt andet spørgsmålet om, hvordan man sikrer, at folk kan testamenter arkivalier til arkiverne.

Nogle mente, at der findes specielle klistermærker til at sætte på det materiale, som man vil forære arkivet, men testamentet skal tinglyses, for at man kan være helt sikker.

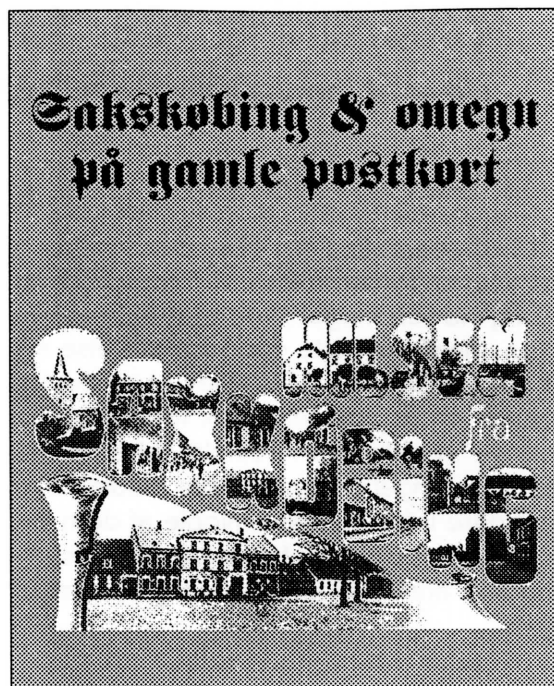
Arkivets opgave er at indsamle, registrere og bevare arkivalier, fotos med mere, og alle er velkommen til at se, hvad vi har, det hele er offentligt tilgængeligt, men vi låner ikke noget ud!

Igen i år har Holger Karlsen formået at samle og udgive et spændende årsskrift, og vi glæder os hvert år til, at årsskriftet kommer i handelen.

Og så har Johan Jørgensen og Holger Karlsen stået for udgivelsen af en postkortbog, der foruden de mange gamle billeder giver en perle af lokalhistoriske beskrivelser.

Første udgave er nu udsolgt, men der er mange der håber, at den bliver genoptrykt.

Ellers vil jeg kun sige tak hele vejen rundt - tak til arkivleder Erik Larsen, der som sædvanlig har en stor ære for, at alt fungerer og forløber godt på arkivet. Tak til alle de gode medarbejdere, der hver især gør et godt stykke arbejde, tak til bestyrelsen for et godt og loyalt samarbejde og tak til byrådet for de gode lokaleforhold.

Årsberetning 1997 for Lokalhistorisk Forening

aflagt af formanden på generalforsamlingen den 25.februar 1997.

I min årsberetning for 1996 sagde jeg, at det var min fornemmelse, at foreningen var på vej ind i en meget positiv og aktiv udvikling. - Heldigvis viste den fornemmelse sig at holde stik, - for 1997 blev et stabilt og positivt år for Lokalhistorisk forening med masser af aktiviteter. Vi holdt ikke mindre end 7 arrangementer for vore medlemmer og andre interesserede. Nogle af dem var særdeles velbesøgt, f.eks. generalforsamlingen, - andre mindre velbesøgte, - naturligvis.

Vi fik lært, at man ikke skal lægge et medlemsmøde onsdag aften i påskeugen... for der kan vi ikke samle folk, selvom Birgit Hartvig Larsen gjorde glimrende rede for fortidens markafgrøder, og "Grøn Centers" forsøg med nogle af dem, som f.eks. hvedesorten spelt.

I april havde vi en vellykket udflugt til Stubbekøbing Museum. Den udflugt var arrangeret af Museumsforeningen Saxtorps formand, Dagny Kristensen, og understregede to ting: For det første det nære og meget positive samarbejde mellem de to foreninger - og for det andet, at det godt kan lade sig gøre at skabe et lille lokalmuseum, uden at det nødvendigvis behøver at koste kommunen det hvide ud af øjnene - og så det alligevel er værd at besøge museet - helt bestemt!

For første gang i mange år holdt vi ikke nogen udstilling i sommeren 1997 i samarbejde med Lokalhistorisk Arkiv og Museumsforeningen. Det skyldes bestemt ikke, at der er gået skår i samarbejdet, - blot at Arkivet havde bedt om bare lidt fred og ro til det, der er Arkivets hovedopgave, at indsamle og registrere vore bevaringsværdige arkivalier. Det ønske ville vi naturligvis gerne respektere.

Vores forårssæson sluttede med det traditionelle havemøde i juni måned, hvor vi besøgte Våbensted kirke og Budderupgård i Våbensted, hvor vi blev modtaget meget hjerteligt og oven i købet budt inden for af Poul Erik og Valborg Jørgensen.

Så trak vi vejret indtil september, hvor Gorm Grimling - særdeles veloplagt - viste os rundt i Krenkerup Slotspark - og havde lånt os 2 dokumentarfilm om Krenkerup i 1941 og 1945, som vi så bagefter i Saks-købing Sportscenter. Vi var ikke færre end 170 deltagere, det tyder unægtelig på, at vi skal holde fast i herregårdsturene - og meget gerne lægge vægt på vore lokale herregårde.

I oktober var vi i Tårs, hvor vi hørte om Saks-købing som trafikknudepunkt og om vejføringens historie. Den lærde del af den aften var nok meget lærd - men efter kaffen

fik vi ellers jordforbindelse med vejenes huller og daglige problemer takket være et personligt og meget festligt indlæg af fhv. vejmand Ernst Rasmussen i Tårs.

Det er dejligt, at vi i et lille samfund som vores kan fremelske vore egne fortællere - tilmed fortællere af karat. Derfor vil vi også vende tilbage til Ernst i maj måned, hvor han vil fortælle os om, hvordan det var at være ganske almindelig landarbejder og arbejdsmand dengang, da han var ung.

Det glæder vi os meget til - for eet af foreningens problemer er jo, at foreningen er ved at blive alderstegen, idet vi den 27. april næste år fylder 20 år, og det betyder, at vi står midt i et generationsskifte.

Vi har i årenes løb hørt Herman Hansen fortælle - eller Poul Jensen - eller Agner Tejlmand, hvilket mange af os mindes med stor glæde, - men alting har naturligvis sin tid.

Derfor var jeg også meget spændt på efterårets arrangement, som traditionen tro godt må være både folkeligt og festligt.

Her havde foreningens flittige sekretær samlet lokale sagn og eksempler på overtro og sammensat et helt nyt panel af fortællere. Det blev heldigvis en succes, som havde samlet 125 deltagere.

Alle de afholdte arrangementer er kun "toppen af isbjerget", for mange af vore aktiviteter kræver årevis forberedelse eksempelvis den studiekreds, der sammen med Stiftsmuseet søger at kulegrave fattigforsorgens historie her i kommunen. der gerne skulle ende i en markant udstilling, fremstillet af Stiftsmuseets specialister.

Det vil imidlertid tage år, at gøre forarbejdet, idet de gamle protokoller er skrevet på gotisk, hvilket kræver specialister i gotisk håndskrift, som er trådt hjælpende til - tak til dem og Dorit Minor Nielsen, der holder sammen på det store projekt.

Vi har i det forløbne år brugt mange kræfter på at genskabe foreningens succes "Sakskøbing år 1900" ved i samarbejde med Stiftsmuseet at søge at genskabe "Sakskøbing år 1300" i en uge i 1999, da netop dette år er udråbt til Miiddelalderåret i Danmark, og da vi tillige - med lidt god vilje - kan fejre byens 750 jubilæum som købstad.

Projektbeskrivelsen er udarbejdet af Birthe Aagaard, og der er givet tilsagn fra specialister og medvirkende, så det kunne blive noget af et show, som ville sætte Sakskøbing på den anden ende.

Men det koster penge - mange penge, - og selv om vi har fået de første 50.000 i tilskud fra A.P.Møllers fond og søgt Indenrigsministeriet og EU, så vil projektets gennemførelse afhænge af, om der kan skaffes de nødvendige økonomiske midler. Nu må vi se, om det vil lykkes - eller ej.

En anden meget vigtig side af foreningens langsigtede arbejde udføres af forskergruppen "Støvmiderne", som fortsat arbejder med matrikler i selve Sakskøbing by. Det er et arbejde, som jeg venter mig meget af.

Også "Fonden til udgivelse af Sakskøbings historie" ved Hans Beck med flere, har i det forløbne år haft stor succes med udgivelse af en bog med gamle postkort fra hele Sakskøbing kommune.

Og så lever Årsskriftudvalget i bedste velgående og har endnu engang præsteret at udsende et spændende og interessant årsskrift. Årsskriftet er en aktivitet vi meget nødig vil undvære i Lokalthistorisk forening.

Ingen kan nægte, at den spinkle forening, vi startede for snart 20 år siden, for at støtte og vække den lokalhistoriske interesse i Saksøbing kommune, har vokset sig stor og stærk - og stadig sprudler af liv og aktivitet.

Derfor skal årsberetningen slutte med en stor tak til bestyrelsen for godt samarbejde - også en tak til Lokalthistorisk arkiv og til museumsforeningen - til fonden og årsskriftudvalget, - udstilingsudvalget og Forskergruppen m.fl.

Men den største tak skal lyde til foreningens medlemmer for god opbakning i det forløbne år. Uden medlemmer - ingen forening!

Lars Graff Nielsen

Fredriksberg Sporveje på afveje i "Saksøbing år 1900"

/ Foto: Renè Larsen